

SZÁMÍTÁSTECHNIKAI KISSZÓTÁR

ÚJ

SZÁMÍTÁS- TECHNIKAI KISSZÓTÁR

ANGOL • MAGYAR

ÚJ

SZÁMÍTÁSI
TECHNIKAI
KISSZÓTÁR
ANGOL • MAGYAR

KOSSUTH KIADÓ • 1997

AZ 1995-ÖS KIADÁST BŐVÍTETTE ÉS LEKTORÁLTA:
REZESSY GYÖRGY

ISBN 963 09 3827 8

A

abort

megszakítás (egy folyamaté) – a rendellenes befejezés kiváltása. A befejezést kezdeményezheti maga a folyamat, ha megállapítja, hogy végrehajtása nem lehet sikeres, de az operációs rendszer is előidézheti, ha észleli, hogy a folyamat figyelmen kívül hagyja a rendszer korlátait.

absolute code

abszolút kód – olyan programkód, amelyet a központi processzor közvetlenül végre tud hajtani.

access

hozzáférés, elérés – 1) általában: egy bizonyos erőforrás igénybevételének biztosítása; 2) adatok olvasása vagy írása, az írás/olvasás tartalmának figyelembevételével.

access method

hozzáférési mód, elérési mód – algoritmus, amely alkalmas arra, hogy rekordokat egy adatállományban vagy adatbázisban tároljon, ill. azokból visszakeressen. A hozzáférési mód

az elérendő állomány szerkezetének jellemző tulajdonságait is meghatározza.

access time

hozzáférési idő, elérési idő – az az időtartam, amely egy adatelemnek a tárolásból való visszakereséséhez kell.

ACCOUNTING PROGRAM PACKAGE

könyvelési programcsomag – felhasználói szoftver, amely a könyvelési feladatok elvégzését segíti.

accumulator

akkumulátor – 1) regiszter, amely az aritmetikai és logikai egység által elvégzett műveletek eredményeit tartalmazza; 2) elektromos energiának vegyi energia formájában való tárolására, felhalmozására szolgáló eszköz (készülék).

acknowledgement

nyugtázás – üzenet, amellyel a fogadó program/folyamat visszaigazolja egy üzenet teljes értékű átvételét.

adaptation

adaptáció, átdolgozás – programcsomagok helyi, speciális alkalmazási igényeknek megfelelő átdolgozása.

address

cím – a legáltalánosabban használt kifejezés a számítógép tárában (belső vagy külső) tárhelyre (valamilyen formában) való hivatkozásra. Az ilyen hivatkozás célja általában valamilyen információ visszanyerése az illető tárhelyről vagy az oda való elhelyezése. A tárhelyre explicit módon vagy közvetlen és rövid szerkezetekkel lehet hivatkozni. Igeként is használatos: címezni vagy megcímezni annyit jelent, mint egy tárhelyet meghatározni.

ALGOL (Algorithmic Language)

ALGOL – ma már ritkán használt, régebben nagyon népszerű számítógép programnyelv.

algorithm

algoritmus – jól definiált szabályok vagy utasítások előre meghatározott együttese, azaz számítások elvégzése egy probléma megoldásához, véges számú lépésben.

allocation routin

allokáló rutin – olyan rutin, amely az erőforrásokat (nyomtató, háttértároló, tár) a kívánt időben és mennyiségben hozzárendeli a programhoz.

alphanumeric character

alfanumerikus karakter – a latin ábécé 26 betűjének és a 0-tól 9-ig terjedő decimális számjegyek egyike.

annotation

megjegyzés – a szoftver megértését segítő magyarázat.

ANSI

ANSI – Amerikai Nemzeti Szabványügyi Hivatal, amelynek az a feladata, hogy kidolgozza az USA ipari szabványait, ill. ezeknek olyan változatait, amelyek megfelelnek az ISO (International Organization for Standardization) ajánlásainak. Az ANSI hardverrel kapcsolatos szabványokat dolgoz ki, mint pl. alsó szintű protokollok, az integrált áramkörök lábainak elhelyezése és láb kiosztása, adatelhelyezés a lemezeken.

Apple

Apple – az Apple Computer Inc. által gyártott mikroszámítógépes rendszer. Meghatározó családja a Macintosh sorozat, amely a személyi számítógépek piacán – annak ellenére, hogy egészen más elvek alapján épült fel – az IBM PC vetélytársa.

application program

felhasználói (alkalmazói) program – olyan program, amelyet egy adott számítógépes környezetben kifejezetten egy speciális feladat elvégzésére készítettek, és amely közvetlenül hozzájárul a feladat megoldásához.

architecture

felépítés – 1) egy rendszer működési céljainak megfelelő szerkezet- és műveletegyüttes; 2) egy számítógépes rendszer bizonyos szintű, általános specifikációja, beleértve az utasításkészlet és a felhasználói interfész, a tártervezés és címzés, a B/K műveletek és vezérlésük stb. programozói (felhasználói) leírását is.

argument

argumentum – olyan érték vagy cím, amelyet egy eljárás vagy függvény meghíváskor kap meg. Az argumentumot elterjedten használják aktuális paraméter értelemben is.

arithmetic and logic unit (ALU)

aritmetikai és logai egység – a központi processzornak az a része, amely (általában) két bemenő változón valamilyen műveletet végez, és ennek eredménye egy kimenő változó.

array

tömb – azonos típusú elemek rendezett hal-
maza, amelyben az elemek száma előre meg-
határozott.

artificial intelligence

mesterséges intelligencia – a számítástudo-
mánnak az a területe, amely emberi intelli-
genciát igénylő feladatokat megoldó számító-
gépes programok készítésével foglalkozik.

ASCII (American Standard Code for Infor- mation Interchange)

**Amerikai Szabványos Információcsere
Kódrendszer** – angol elnevezés rövidítése. A
karakterek szabványos kódolására 1963-ban
bevezetett kódrendszer, amelyet a személyi
számítógépek is használnak.

assembler

asszemblor – 1) olyan program, amely asz-
szembly nyelven írt programot gépi kódra
vagy áthelyezhető kódra fordít le; 2) minden-
napos szóhasználatban az asszemblor nyelvvel
azonos értelemben használjuk.

assembly language

asszemblor nyelv – olyan jelrendszer, amely
lehetővé teszi, hogy gépi kódú programokat
szimbolikus formában lehessen leírni.

asynchronus

aszinkron, nem egy időben működő – a számítógépvezérlés időzítésének olyan módja vagy feltétele, amelynél egy meghatározott művelet végrehajtása akkor kezdődik el, amikor jelzés érkezik az előző művelet befejezéséről.

attribute

attributum – 1) valamely szintaktikai kategóriát kísérő, jellemző információ, amely kiemelkedő jelentőségű a programok fordításánál; 2) állománykeresésnél: jelzőbit (pl. „csak olvasható” állomány); 3) adatbázisokban: egy bizonyos entitás egy bizonyos jellemzője, tulajdonsága; két entitás azonos, ha összes attributumuk értékei azonosak.

B

background processing

háttérfeldolgozás – interaktív rendszeren belüli feldolgozás. A folyamatba a felhasználó – az előtérfeldolgozással szemben – nem avatkozhat be.

back slash

fordított törtvonal – „\”, a DOS operációs rendszerben gyakran használt billentyű (jel).

backspace

visszalépés – 1) szekvenciális feldolgozásnál az aktuális információegységet közvetlenül megelőzőre történő visszatérés; 2) billentyűzettel ellátott termináloknál a képernyőn való visszalépésre, a kurzortól balra lévő karakter törlésére szolgáló speciális billentyű.

back-up

tartalék (biztonsági tartalék) – erőforrás, amely egy elsődleges erőforrás meghibásodása vagy egy állomány károsodása esetén eze- ket helyettesíti. A szó igeként is használatos: tartalékol, azaz olyan műveletet végez, amelynek a célja az, hogy egy esetleges meghibáso-

dás esetén is rendelkezésre álljanak az eredeti, hibátlan adatok.

bandwidth

sávszélesség, az átviteli csatorna sávszélessége – általában a csatornán áthaladó frekvenciák tartományát jelenti. Állhat egyetlen vagy több, egymástól különböző (nem átfedő) át-eresztő sávból.

bank credit card (banki hitelkártya) → card (kártya)

bar code

vonalkód – nyomtatott, vonalkódolvasó eszközzel olvasható kód, amely különböző szélességű és egymástól különböző távolságban elhelyezkedő párhuzamos vonalakkal áll. Legismertebb alkalmazása az élelmiszereken és más fogyasztási cikkek csomagolásán látható és a termék azonosító kódját tartalmazza.

baseband networking

alapsávú adatátvitel – mutáció nélkül megvalósított, digitális adatátvitel, amelyhez sodort érpárú vagy koaxiális kábeleket használnak. A helyi (lokális) hálózatok jellegzetes üzemmódja.

BASIC (Beginners Allpurpose Symbolic Instruction Code)

BASIC – angol kifejezés kezdőbetűiből alkotott mozaikszó. Az 1960-as évek közepén kifejlesztett egyszerű programozási nyelv, amelyet nagyon gyorsan meg lehet tanulni. A személyi számítógépek világában a BASIC értelmezőt az operációs rendszer mellé ingyen adják.

batch processing

kötegelt feldolgozás – az adatfeldolgozási rendszer egy lehetséges szervezése, amelyben egy összetett feladat elvégzése kötegekbe rendezett részfeladatok – munkák – szekvenciális végrehajtásával valósul meg.

baud

baud – mértékegység, amely megmutatja, hogy egy adatátviteli csatornán másodpercenként mennyi információ jut át. 1 baud = 1 bit/sec.

benchmark

berendezéskiértékelés – egy rendszer (hardver és szoftver) teljesítményének értékelésére tervezett feladat.

binary code

bináris kód – a $\{0,1\}$ értékalmazra korlátozott kódrendszer. Egy érték tárolásához elegendő egy bit.

binary system

bináris rendszer – általában bináris számrendszert, azaz kettes alapú, helyiértékes számrendszert jelent, amelynek számjegyei a 0 és az 1. Ez a számítógépekben használt legelterjedtebb számrendszer.

BIOS (Basic Input/Output System)

BIOS – az IBM (ill. azzal kompatibilis) személyi számítógépeken a csak olvasható memóriába (ROM-ba) égetett kiszolgáló szubrutinok. Ezek látják el a rendszer alapvető feladatait és közvetlen kapcsolatban állnak a hardverrel és a perifériákkal. A BIOS szolgáltatásai megszakítások útján aktivizálhatók.

bit (binary digit)

bináris számjegy – angol elnevezés rövidítése. A számok, karakterek és utasítások számítógépen belüli ábrázolására szolgáló két számjegy – 0 és 1 – egyike. A bit a számítógépen belül a legkisebb tárolható egység, és így egyszersmind az információ egysége is.

bit mapping

bittérképezés – egy számítógép kimenetén (képernyőn vagy, speciális programokat alkalmazva, a nyomtatón) megjelenített kép kezelését végző technika. A kimenet minden egyes pontja megfeleltethető a tárban lévő egy vagy

több bitnek. Ez az eljárás változatosan teszi lehetővé a szöveges vagy képi információk megjelenítését.

bit-slice architecture

bitszelet-architektúra – főként a mikroprocesszoroknál használatos architektúra, amelyben a CPU számos, nagy teljesítményű végrehajtó egység egymás mellé kapcsolásával jön létre, s így a mikroprogramozás igényeit kielégítő, párhuzamos működésű számítógép építhető.

blank character

üres karakter – képernyőn vagy nyomtatón való megjelenítésekor a helyén szóköz áll.

blinking

villogás, villogtatás – eljárás, amellyel egy karakter vagy karaktersorozat rendszeres időközönkénti megszakítással jeleníthető meg.

block

blokk – szavak, karakterek vagy rekordok – (általában egynél több gépszókból álló) csoportja, amelyek a tárban vagy egy periférikus tárolóeszközön fizikailag egymás mellett helyezkednek el. Így a blokk egyetlen egységként kezelhető és egyetlen utasítással mozgatható. A blokkok állandó vagy változó hosszúságúak lehetnek.

block diagram

blokkséma – 1) egy elektronikus rendszer, pl. egy számítógépes rendszer elemei közötti kapcsolatokat grafikusán ábrázoló diagram vagy séma. Az elemek egyszerű áramköröktől bonyolult funkcionális egységekig terjedhetnek; 2) szoftver modulok logikai kapcsolatainak ábrázolására is használatos.

board

lap – áramköröket tartalmazó lap, lemez.

bold

vastag – általában szövegszerkesztőkkel használható, az átlagosnál vastagabb betűtípus.

bootstrap

önbetöltő – általános értelemben egy rendszert néhány egyszerű előkészítő utasítás vagy információ alapján felépítő eljárás. A berendezések ezeket a kezdőutasításokat beépítve tartalmazhatják, s ezek egy kapcsolóval aktivizálhatók. Amikor egy számítógépes rendszert bekapcsolunk, a tár tartalma általában meghatározhatatlan, kivéve azokat a részeket, amelyeket nemfelejtő, vagy más néven, csak olvasható tárként (ROM) készítettek el. Az önbetöltő program a ROM-ban található, és képes egy háttértárolóról a teljes operációs rendszert beolvasni és betölteni a számítógép tárába.

branch

elágazás – algoritmusokban vagy azokat megvalósító programokban előforduló döntési pont; valamely feltételt kiértékelő vizsgálat eredménye dönti el a következőkben végrehajtandó műveleteket.

breakpoint

felfüggesztési pont – végrehajtás folyamatában lévő program olyan pontja, ahol valamilyen külső hatás (megszakítás, hibafelderítő program vagy az operációs rendszer közbelépése) következtében a szekvenciális végrehajtást felfüggesztik. A felfüggesztést előidéző információ feldolgozása után a végrehajtás a sorrendben következő utasítással folytatódik.

bridge

híd – két számítógéphálózatot összekapcsoló eszköz, jelenlétét a hálózat használói általában nem észlelik. Egy híd összeköthet két, lényegében azonos vagy különböző hálózatot, utóbbi esetben a hídnak gondoskodnia kell a különbözőségekből adódó problémák megoldásáról.

broadcasting

általános üzenetszórás – üzenetküldési adat-útképző algoritmus. Hatására egy üzenet a hálózatban lévő valamennyi csomópontba eljut.

browsing

böngészés – információk átnézése módosítás nélkül.

buffer

puffer, átmeneti tároló – adatok átmeneti tárolására szolgáló tár.

bug

hiba – (eredetileg az angol szó jelentése: poloska, bogár) – a programban vagy rendszerben lévő valamilyen hiba.

bus

busz – jelút, amelyhez egy számítógépes rendszer különböző egységei párhuzamosan kapcsolódhatnak a buszon haladó jelek egymás közötti továbbítása céljából. A magyar szaknyelvben sínnek is nevezik. A buszon lévő jelek egyfélék lehetnek – eszerint megkülönböztetünk címbuszt és adatbuszt.

byte

byte, bájt – a számítógépen használt szó (word) kisebb része, amely 8 bitből áll.

C

cache memory (cache)

gyorsítótár – számítógépes rendszerekben a processzor és a tényleges tár közé illesztett tártípus. Egy rendszer tárhierarchiájában a legnagyobb sebességű táruk a processzor regiszterei, ezekhez képest valamivel lassabban érhetők el a központi tárban lévő adatok. A gyorsítótár feladata, hogy e kétféle tárhoz való hozzáférési sebességek közötti különbséget csökkentse olyan módon, hogy a központi tár kisebb szegmenseit saját maga tárolja.

CAD (Computer Aided Design)

számítógéppel támogatott tervezés – számítógépek, ill. számítógépes eljárások használata egy termék tervezéséhez vagy magának a tervnek az elkészítéséhez. Főként az építészetben, az elektronikában, a villamos- és gépiparban, valamint a járműiparban használják.

CAL (Computer Assisted Learning)

számítógéppel segített tanulás – az oktatás számítógépekre (számítástechnikai rendszerekre) alapozott módszere. Az alkalmazott

eszközök rugalmassága lehetővé teszi a CAL-t egyedi-, csoportos-, távoktatásra is.

calculator

számológép – elektronikus működésű, az aritmetikai műveletek elvégzésére alkalmas eszköz. A számítógéptől alapvetően az különbözteti meg, hogy programozásra nem alkalmas, a számolás minden egyes lépésénél emberi beavatkozást igényel.

call

hívás – a vezérlés átadása egy alprogramnak, szubrutinnak vagy egy eljárásnak úgy, hogy a szubrutin (eljárás) végrehajtásának befejezésekor a vezérlés visszakerüljön a hívás utáni utasításra.

CAM (Computer Aided Manufacturing)

számítógéppel támogatott gyártás – eljárások összessége, mely a gyártás egy fázisában alkalmazott különböző, számítógéppel vezérelt vagy folyamatvezérlésű részeljárásokat egyesít. A CAM mintegy természetes következménye a számítógéppel támogatott tervezésnek.

cancel

érvénytelenít – program vagy egy adott funkció megszakítása, érvénytelenítése.

cap (capital letters)

nagybetűk – a PC billentyűzeten a SHIFT és a betűt jelölő gomb egyidejű lenyomásával jeleníthetők meg. A CAPS LOCK gomb egy-szeri lenyomásával nagybetűs szöveg írható.

capacity

kapacitás – 1) azoknak az adatoknak a mennyisége, amelyeket egy tárolóeszköz tárolni képes. A mennyiség szavakban, byte-okban, bitekben vagy karakterekben mérhető; 2) egy regiszterben ábrázolható legnagyobb értéktartomány.

card

kártya – az informatika mai szóhasználatában a készpénz nélküli fizetések egyik eszköze.

Funkcionális felosztás szerint a legelterjedtebb fajtái a következők:

credit card (hitelkártya) – olyan kártya, amelynek használója többszöri vásárlásra jogosult azon helyeken, amelyek a kártyát kibocsátó bankkal (bankcsoporttal) elfogadó szerződést kötöttek. A kibocsátó a kártya használójának egy adott összeghatárig hitelt nyújt, amiért kamatot számol föl;

travelling card (utazási kártya) – olyan, általában utazási és szórakozási célra igénybe vehető kártya, amelynél nem határozzák meg az igénybe vehető hitel nagyságát. A kibocsátó

és használó közötti elszámolás általában havonta történik. A kibocsátó által nyújtott hitel általában kamatmentes, a kibocsátó haszna az egyszeri belépési díjből, az éves tagdíjakból, az elfogadó által a vásárlások után fizetett jutalékokból és a kártyával lebonyolított fizetési jutalékokból származik;

retailer (store) card (áruházi kártya) – kiskereskedelmi cégek, hálózatok által kibocsátott, emblémával ellátott kártyák, amelyek a kibocsátó hálózatában használhatók fel. A kibocsátó célja a fizetés egyszerűsítése és a használók érdekeltté tétele a kibocsátó hálózat boltjaiban történő vásárlásokban. Ezért a kártya használói általában kedvezményes vásárlásokra jogosultak;

bank credit card (banki hitelkártya) – olyan bank (bankcsoport) által kibocsátott hitelkártya, amely a felhasználónak lehetőséget ad egy kamatmentes periódus után kiterjesztett hitel igénybevételére;

company card (társasági kártya) – olyan hitelkártya, amelyet egy cég bocsát ki, hogy finanszírozza üzleti tevékenységeinek költségeit. A kibocsátás általában bankok közreműködésével történik;

debit card (terhelési /betéti/ kártya) – automatákból (bankomat) történő készpénzfelvételre vagy bolti vásárlásra használható. A kártya egy betéti számlához kapcsoló-

dik, tehát a pénzügyi tranzakciók azonnal kiegyenlíthetők a fedezetet biztosító számláról; **store value card (tárolt értékű kártya)** – meghatározott értékű kártya, amelyben a tárolt érték a vásárlás (használat) alkalmával, annak mértékével csökken. E kategóriába tartoznak a telefon-, parkoló-, üzemanyagkártyák.

A kártyák *technológiai* felosztás szerinti legelterjedtebb típusai a következők:

identification card (azonosító kártya) – általában dombornyomásos kártya, amely a felhasználó azonosítására szolgál. Tartalma általában személyi adatok, kártyaszám, kibocsátó pénzügyintézet, aláírásminta stb. Biztonságtechnikai szempontból hologramjeleket, nyomdatechnikai azonosítójeleket tartalmaz;

magnetic strip card (mágnescsíkos kártya) – a dombornyomásos kártya fejlettebb, elektronikus fizetési rendszerekben is használható változata, amelyen az azonosító adatokat egy mágnescsík tartalmazza. Az adatok kiegészíthetők egy titkos (csak a felhasználó által ismert) azonosító kóddal (PIN kód – személyi azonosító kód), amelynek a kártyaolvasóhoz illesztett billentyűzeten (PIN pad) történő megadásával elektronikus kapcsolat teremthető a használó banki számlájával;

memory card (memória /chip/ kártya) – az információ egyszeri tárolásán kívül egyéb funkciókat is ellát. Ezt a kártyába épített mik-

roprocesszor, megfelelő kapacitású memória, valamint a külső csatlakozásra szolgáló érintkezők biztosítják. Amennyiben a memória kártyák illegális manipulációval szembeni biztonságát növelni tudják, ez a típus a jövő uralkodó készpénzkímélő fizetőeszköze lehet.

hibrid card (vegyes kártya) – olyan kártya, amely mágnescsíkot és mikroprocesszort is tartalmaz.

card reader

kártyaolvasó – kártyán elhelyezett, kódolt adatsorozatot olvasó és továbbító eszköz. A kártya a rajta lévő adathordozó típusától függően többféle lehet. Legelterjedtebb a mágnes-, vonalkód- és chipkártya.

carriage return (CR)

kocsivissza – vezérlőkód, amely a kinyomtatandó vagy a képernyőn megjelenítendő szöveg, adatok stb. formátumát alakítja ki. A vezérlőkód hatására az ezt követő karaktereknek az aktuális sor bal szélső pozícióján kell megjeleníteniük.

carry

átvitel – összeadásnál keletkezik valamely helyértéken akkor, ha az összeadandó két számjegy összege nem kisebb, mint a használt számrendszer alapszáma. Az átvitelt, amely –

az alkalmazott számrendszertől függetlenül – két szám összeadásánál mindig 1, a következő helyértéken mindig az összeghez kell adni.

cartridge

tok – olyan tartóalkalmatosság, amely a számítógépes rendszerekhez tartozó különböző eszközöket – pl. mágnesszalagot, mágneslemezt, optikai lemezt, integrált áramkört vagy nyomtatófestékszalagot – fizikailag védi és kezelésüket megkönnyíti. Általában úgy tervezik meg, hogy maga az eszköz állandóan a tokban legyen, vagy legalábbis szorosan kapcsolódjon hozzá.

CCITT (Comité Consultatif Internationale de Télégraphique et Téléphonique)

Nemzetközi Táviró és Távbeszélő Tanácsadó Bizottság – az ENSZ egyik szakosított szervezetéhez tartozik. A CCITT a telefon- és adatforgalmazó rendszereket az egész világra kiterjedően koordinálja. Műszaki ajánlásai gyakran nemzetközileg is elfogadott szabványokká válnak.

CD-ROM

csak olvasható optikai lemez – az optikai lemezre a gyártás során kerül rá az információ, amely később már nem módosítható. A CD-ROM egyik fajtája a kereskedelmi forgalom-

ban is kapható kompakt lemez (CD). Számítógépes környezetben a leggyakrabban szótárak, lexikonok adatait tárolják így.

channel

csatorna – be-, ill. kimeneti műveletekre alkalmas processzor, amely lehetővé teszi az operatív memória és valamely periféria közötti adatcsere végrehajtását a központi vezérlőegység beavatkozása nélkül.

character

karakter – 1) adott jelkészlet valamely eleme; 2) rekordban lévő információ egysége.

checksum

ellenőrző összeg – egyszerű hibavizsgáló módszer, amely információk egy halmazára (általában adatokra vagy programokra) irányul. Ha az információk egysége m bit széles, akkor előállítja a modulo n összeget, ahol $n = 2^m$, és ezt hozzáfűzi az információhoz. Később vagy egy másik helyen egy számítás megismétlésével elvégezhető az ellenőrzés, amellyel a legegyszerűbb bithibák észlelhetőek. Ennek a vizsgálatnak legegyszerűbb változata a paritásellenőrzés (parity check), amelynél $m = 1$ és $n = 2$.

chip

lapka – általában szilícium félvezető egykristálynak igen kis lapkája (szó szerinti fordításban „morzsája”), amely alapja egy ráépített egyedi félvezető eszköznek, vagy egy integrált áramkört alkotó valamennyi egyedi félvezető eszköznek.

chip socket

lapkatok – foglalat, amely lehetővé teszi a lapkák egyszerű kicserélését a nyomtatott áramköri lapon. A lapkatok az áramköri laphoz van forrasztva.

circuit

áramkör – elektromos elemek és vezetékek összekapcsolt együttese, amelyeken, valamilyen meghatározott feladat végrehajtására, áram folyik át.

CISC (Complex Instruction Set Computer)

komplex utasításkészletű számítógép – számítógépek egyik alapvető architektúrája. Lényege az, hogy az összes elképzelhető funkcióhoz önálló gépi utasítás tartozik, így utasításkészlete sokszor meghaladja a 200-at. Előnye, hogy a magas szintű programozási nyelveket szinte tökéletesen lehet fordítani, hátránya viszont, hogy központi vezérlőegysége igen komplex, tehát meglehetősen drága.

click

kattanás, sípolás – egérrel vezérelhető programok esetén az egér egyik gombjának lenyomását jelenti.

clock

óra – elektronikus eszköz, általában egy stabil oszcillátor, amely folyamatosan ismétlődő impulzusokból álló sorozatot – ismert nevén órajeleket – állít elő. Az impulzussorozat ismétlődő üteme, azaz frekvenciája pontosan vezérelt, ennek a mértékegysége a hertz.

code

kód – 1) szabály, amely szerint egy üzenetet az egyik szimbolikus alakról (a forrás-ábécéről) egy másik szimbolikus alakra (a cél-ábécére) kell átalakítani, lehetőség szerint információvesztés nélkül. Az átalakítási műveletet kódolásnak, a fordítottját dekódolásnak nevezik; 2) bármely programozási nyelven írt programszöveg.

coding

kódolás – részletes terv átalakítása tényleges programmá.

colour (color) display (monitor)

színes monitor – kettőnél több színt megjelenítő képernyő.

column

oszlop – egy kétdimenziós tömb adott oszlopa.

COM

kommunikációs pont – két számítástechnikai eszköz kommunikációjára szolgáló csatlakozási pont. Több csatlakozási lehetőség esetén sorszámokkal látják el (COM1, COM2 stb.).

command

parancs – utasítás, amely a számítógép egy bizonyos, egy lépésben végrehajtható tevékenységét indítja el.

command processor

parancsfeldolgozó – a számítógépek operációs rendszerének az a része, amely értelmezi a kiadott (bevitt) parancsokat.

comment

megjegyzés – a program forrásváltozatába írt megjegyzés, amely a program működését magyarázza.

communication

kommunikáció – számítástechnikai értelmezésben rendszerek és/vagy alrendszerek, elemek közötti kapcsolat, amely az információk áramlását, kicserélését valósítja meg.

company card (társasági kártya) → card (kártya)

compatibility

összeférhetőség, kompatibilitás – 1) képesség, amellyel az alrendszer vagy egy külső eszköz helyettesíteni tudja az eredetileg arra a célra tervezett eszközt (hardver); 2) képesség, amellyel a számítógép közvetlenül végre tud hajtani egy olyan programkódot, amelyet egy másik számítógép nyelvén írtak meg, vagy fordítottak le. Általában egy adott számítógépgyártó által gyártott, azonos családba tartozó, egymást követő típusok esetében, ill. a szoftver újabb verziója esetén használatos.

compiler

fordítóprogram – program, amely magas szintű nyelveket (C, PASCAL, COBOL, RPG) gépi kódra fordít le.

computer

számítógép – eszköz vagy rendszer, amely bizonyos műveletek sorozatát egyértelműen és explicit módon képes végrehajtani. A műveletek gyakran matematikai számítások vagy adatmanipulációk, de ide értendő az adatok be- és kivittele is. A computerek három alapvető csoportja a teljesítmény szerint: mikro (micro-computer), mini (mini-computer) és nagygép (mainframe).

computer generation

számítógép-generáció – a számítógépek és rajtuk keresztül a számítástechnika fejlődésének minőségileg megkülönböztethető szakaszaira használt osztályzási kategória. A számítógép-generációt meghatározó fontosabb kritériumok: az architektúrában felhasznált elektronikai komponensek minősége, a memóriák tárolási kapacitása, a feldolgozási sebesség, a logikai szervezés, az operációs rendszerek kiépítettségi foka, a megbízhatóság, a teljesítmény/ár viszony stb.

computer graphics

számítógépes grafika – számítógépes feldolgozás és adatkivitel, amely során a kiküldött információk döntő többsége rajzszerű formában jelenik meg. Ezek az információk egy egyszerű hisztrogramtól vagy függvénygörbétől kezdve alfanumerikus karakterekkel feliratozott, többszínű, bonyolult műszaki tervrajzokig vagy térképekig terjedhetnek.

computer science

számítástudomány – a számítógépekkel, ezek alapelveivel és a felhasználásukkal foglalkozó tudományág. Főbb területei: a programozás, a szoftvertervezés, a programozási nyelvek, a fordítóprogramok és operációs rendszerek, a számítógépes rendszerek archi-

tektúrája, a számítógépes eljárások (pl. grafika, szimuláció, mesterséges intelligencia). A számítástudomány mind az elméleti alapokat, mind a gyakorlati mérnöki tudást magában foglalja.

concurrent DOS

konkurens DOS – a Digital Research Inc. által kifejlesztett számítógépes operációs rendszer, amely lehetővé teszi a párhuzamos, egymáshoz képest aszinkron módon működő részelemek összehangolt, helyes működését.

condensed

sűrített – az átlagosnál kisebb (sűrített, tömörített) írásmód a nyomtatón.

configuration

konfiguráció, elemcsoport – 1) egy számítógépes rendszert alkotó, meghatározott hardverelemek és az ezeket összekapcsoló eszközök összessége (hardver); 2) a számítógépen működő szoftvereknek és azok paramétereinek összessége (szoftver).

console

konzol, kezelőpult – munkaállomás, ahonnan egy számítógépes rendszer működése figyelemmel kísérhető és vezérelhető.

controller

vezérlőrendszer – alrendszer, amely a számítógépes rendszerhez csatolt eszközök működését vezérli. A rajta áthaladó adatok jelentését általában nem változtatja meg. A csatolt eszközök többnyire perifériák vagy kommunikációs csatornák.

conversion

átalakítás – különböző eljárások, programok vagy adatok egyik formáról a másokra való átalakítása.

coprocessor

társprocesszor – mikroprocesszor, amelynek a feladata az elsődleges processzor (CPU) képességeinek bővítése. A személyi számítógépeknél a matematikai feldolgozások szélesebb körét teszi lehetővé, beleértve a nagysebességű lebegőpontos aritmetikai és trigonometriai műveletek elvégzését.

COPY

másol, másolat – adatállományról vagy annak részéről készített kinyomtatott vagy elektronikusan tárolt másolati példány.

copyright

szerzői jog, másolási jog – a másolatkészítést tiltó jog. A tulajdonos saját elhatározásából él-

het vele. A szerzői jog a gondolati tartalmat és nem az azt kifejező eljárást/formát védi.

CP/M

CP/M – 8 bites mikroprocesszor alapú számítógépes rendszerekre kifejlesztett egyfelhasználós operációs rendszer.

cps (character per second)

karakter/másodperc – angol elnevezés rövidítése. Az információk feldolgozásának, átvitelének vagy nyomtatásának sebességét mérő szám.

CPU (Central Processing Unit)

központi feldolgozóegység – angol elnevezés rövidítése. A számítógép legfontosabb része. Általában az aritmetikai és logikai egység (arithmetic and logic unit, ALU) és a vezérlőegység (control unit, CU) együttese. A személyi számítógépben a CPU vezérli a hardver és szoftver időzített, összehangolt működését.

CRC (Cyclic Redundancy Check)

ciklikus redundancia kód – a legáltalánosabban használt hibaészlelő kód. Minden egyes blokkhoz külön számjegyeket fűznek hozzá, amelyek segítségével megvizsgálható, hogy az adatok az átvitelük, rögzítésük és beolvasásuk közben meghibásodtak-e.

create

létrehoz – utasítás és/vagy parancs, amellyel (adat)állományokat, rekordokat, adatbázis entitásokat és más szoftver elemeket lehet létrehozni.

credit card (hitelkártya → card (kártya))

CRT (Cathode Ray Tube)

katódsugárcső – angol elnevezés rövidítése. A katódsugárcső a számítógép-monitoroknak az a része, amelyen az információ megjelenik.

cursor

kurzor – a megjelenítő képernyőjén látható jel, amely az aktív pozíciót, vagyis azt a helyet jelzi, ahol a következő karakterművelet be fog következni.

cylinder

cilinder – a merevlemezen, ill. a floppy-lemezen az adatok adott szélességű koncentrikus körökön helyezkednek el. A több, egymással párhuzamos síkban lévő lemezfelületeken elhelyezkedő, azonos sugarú körök cilindert (hengert) alkotnak.

D

data

adat – valamely különleges célból, gyakran speciális alakban előkészített információ. A számítástudományban az adat fogalma két, egymástól jól megkülönböztethető módon értelmezhető: 1) adatnak tekintjük mindazokat az operandusokat, amelyeket egy program kezel – ebben az értelemben különbséget teszünk adatállomány és programállomány között; 2) egyedi programmal vagy programok csoportjával összefüggő szűkebb jelentésű, a program bemenő adatait jelenti, megkülönböztetve ezeket a kimenő adatoktól.

datbank

adatbank – adatok rendszere, amely lehetőséget ad egy felhasználói közösségnek meghatározott témakörök (pl. biológiai fajtameghatározások, kereskedelmi statisztikák, termékek stb.) adatainak egy gyűjteményben (adatbázisban) való elérésére. Az adatbankok kezelése lehet kereskedelmi vagy ingyenes szolgáltatás, amit nem feltétlenül az adatbázisokat birtokló intézmények nyújtanak.

database

adatbázis – 1) általában és szigorúan véve: olyan adatállomány-együttes, amely egy kezelő rendszerrel hozható létre és érhető el. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy az adatbázist egy hozzáférhető séma szerint hozzák létre, bármely programtól függetlenül; 2) esetenként és tágabb értelemben egy vagy több létrehozott, tárolt és elérhető adatállomány.

Database Management System (DBMS)

adatbázis-kezelő rendszer – szoftver rendszer, amely alkalmas arra, hogy végrehajtsa egy adatbázis-kezelő nyelven megírt feldolgozást, kezelni tudja mind az alkalmazási program, mind a végfelhasználó által kezdeményezett, az adatbázis elérésére vonatkozó, futásidőbeli (run-time) hívásokat, és alkalmas az adatbázis integritásának karbantartására. A DBMS-eket három csoportra osztják aszerint, hogy hierarchikus, hálózati vagy relációs adatmodellre alapozzák működési elveiket.

databus

adatbusz – jelvezető huzalok csoportja, amely a számítógép egyik egységéből egy másik egységbe párhuzamosan adatokat továbbít. A csoportban lévő huzalok száma az adatbusz szélessége; a személyi számítógépekben ez a tipikus szélesség 8, 16 vagy 32 bit.

data file

adatállomány – adatokat tartalmazó állomány. Az adatállományok általában rekordok csoportjaként szervezettek.

data link

adatkapcsolat – két vagy több (csomópontnak vagy állománynak nevezett) eszköz között kommunikációs csatorna által létrehozott fizikai kapcsolat, amely látszólag úgy cselekszik, mint egy huzal által létrehozott kapcsolat, azaz a bitek az elküldés sorrendjében érkeznek meg. Adatkapcsolat létesíthető koaxiális kábeleken, telefonvonalakon, optikai szálakon, lézereken vagy akár műholdas csatornákon keresztül is.

data link control protocol

adatkapcsolat-vezérlő protokoll – kommunikációs protokoll, amely a zajos adatkapcsolatokat átviteli hibák nélkül kommunikációs csatornákra alakítja át. Az adatok keretekbe tördeltek, mindegyik kerethez egy ellenőrző összeg tartozik. A keretek átvitele addig ismételtető, amíg az átvitel hibátlan nem lesz.

data structure

adatszerkezet – az adattípus értelmezésének olyan megközelítése, amellyel az értékeknek az a természete fejezhető ki, hogy összetettek, vagyis nem atomiak. A nem atomi értékek al-

kotóelemekből állnak (amelyek szintén lehetnek összetettek). Az adatszerkezetet jellemző információk: 1) a hozzáférés szempontjából az adatelemek között milyen sorrendi összefüggések léteznek; 2) milyen eljárások alapján lehet az egyes alkotóelemeket elérni.

data type

adattípus – azoknak a lehetséges értékeknek az absztrakt halmaza, amelyeket az adattípus egy eleme felvehet.

dBase

dBase – mikroszámítógépeken használható, relációs adatbáziskezelő rendszerek.

debit card (terhelési /betéti/ kártya → card (kártya))

debugging

hibamentesítés – programban vagy rendszerben a megvalósítás során elkövetett és már felismert hibák azonosítása és megszüntetése. Ettől eltérően a tesztelés csak azt állapíthatja meg, vannak-e hibák, de ezeket nem keresi meg és nem távolítja el.

decoder

dekódoló – valamely jelsorozat értelmét megfejtő és annak alapján a megfelelő hatást kiváltó egység.

dedicated

hozzárendelt – valamilyen célhoz vagy esz-
közhöz teljes mértékben hozzárendelt dolog.

dedicated resource

hozzárendelt erőforrás – olyan hardver vagy
szoftver erőforrás, amely egyetlen felhasználó
számára van kiosztva mindaddig, amíg annak
szüksége van rá.

default

alapértelmezés – valamely változóra, operan-
dusra vagy mezőre vonatkozó előírás, ha a
felhasználó nem adott rá konkrét meghatáro-
zást, értéket.

delete

törlés – állomány, adatrekord vagy adatelem
eltávolítása vagy olvashatatlanná tétele.

delimiter

határoló (jel) – olyan szimbólum, amely egy
programrész vagy elem kezdetét és végét jelöli.

density

sűrűség – egy tárolóeszköz adott tárolási egy-
ségében lévő információk mennyiségének mé-
rőszáma.

descriptor

leíró (adat) – tárolt információ, amely más információk, pl. egy tömb, rekord vagy állomány tárolási módját írja le. A leíróra hivatkozva a program értelmezni tudja ezeket az adatokat.

device

egység – a számítógép vagy perifériájának adott része.

digital

számjegy alapú – számjegyekre (vagyis diszkrét egységekre) vonatkozó vagy ezekkel valamilyen kapcsolatban álló műveletek és dolgok jelzője.

digitization

digitizálás – analóg jelek átalakítása digitális (numerikus) adatokká. Különleges jelentőségű a grafikus információk digitizálása, amelynek két alapvető formája ismert: a koordináta, ill. a raszter.

DIP (Dual-in-line Package)

kétsoros elrendezésű tokozás – angol kifejezés rövidítése. Műanyagból vagy kerámiából készült, téglalap alakú tokba ágyazott integrált áramkör, a téglalap két hosszabb oldalán fém kivezetésekkel. A kivezetések lábokban végződnek.

directory

katalógus, alkönyvtár – adatcsoporthok, általában állományok helyének azonosítására valók. Tulajdonképpen egy lista, amely a névvel ellátott adatcsoporthok s a közvetlen elérésű tárolásban elfoglalt helyük közötti kapcsolatot tartalmazza. Számos rendszerben a katalógusok magas fokon strukturáltak és szervezettek. Személyi számítógépeknél a katalógus hierarchikus, fastruktúrájú.

disable

tilt – hardver- vagy szoftverelem működésének megtiltása.

disjunction

logikai összeadás – két argumentumú logikai függvény, amelynek értéke akkor igaz, ha legalább az egyik argumentum értéke igaz.

disk

lemez – a tárolóeszköz egyik fajtája. Ezeknek az eszközöknek a többsége mágneslemez, amely az információt mágnesesen kódolva tárolja.

disk drive

lemezmeghajtó – író/olvasófejekkel ellátott és elektronikával felszerelt periférikus eszköz, amellyel a forgó mágneslemez(ek)re adatok rögzíthetők, ill. ezekről adatok kereshetők vissza. A

mágnes az adatokat a lemez egyik vagy mindkét oldalára, koncentrikus sávokban rögzíti; a sávok általában szektorokra osztottak. A lemez-meghajtó író/olvasófejei károkra szereltek, s egy mozgatószerkezettel a kívánt sáv fölé pozicionálhatók.

disk format

lemezformátum – az információknak mágneses (vagy optikai) lemezen rögzített formátuma, amely lehetővé teszi, hogy a rendszer az adatokat felismerje, kezelje és ellenőrizze.

display

kijelzés (megjelenítés), kijelző (megjelenítő)

1) információk átmeneti vizuális megjelenítése; 2) készülék, amelyen az információk szöveges vagy képi formában láthatóvá válnak, az információk tartós tárolása nélkül. A kijelzők számos típusa ismert, a legszélesebb körben a katódsugárcsövet használják.

distributed database

osztott adatbázis – adatbázis, amelyben az adatokat több, egymástól különböző, de kommunikáló számítógép tárolja, általában fizikailag is különböző helyeken. Az adatmegosztás a „helyi felhasználóknak helyi információt” elvet követi, de bármelyik felhasználó „láthatja” az adatbázis egészét.

DMA (Direct Memory Access)

közvetlen tárhozzáférés – eljárás, amely lehetővé teszi, hogy a B/K folyamatok azon idő alatt is hozzáférhessenek a CPU tárához, miközben egy program fut.

documentation

dokumentáció – minden olyan anyag, amely elsősorban egy rendszer leírására és működésének jobb megértésére szolgál.

DOS (Disk Operating System)

lemezes operációs rendszer – angol kifejezés rövidítése, IBM védjegy. A DOS az operációs rendszer működéséhez szükséges állományokat a rendszer lemezegységén tárolja és szükség esetén onnan tölti be.

dot

pont – képernyőn vagy nyomtatón megjelenített jel egy pontja.

dpi (dot per inch)

pont per inch – mértékegység, amely egy kinyomtatott kép, ill. grafika minőségét adja meg az 1 inchre eső pontok számában.

driver

meghajtó – egy operációs rendszeren belüli rutin, amely a számítógépes rendszerhez csatlakozó egyes perifériákat kezeli.

DTP (Desk Top Publishing)

kiadványszerkesztés – személyi számítógépekre kifejlesztett speciális programtermék kiadványok (könyvek, újságok, folyóiratok, reklámanyagok stb.) szerkesztésére, amely a specifikusan nyomdai műveleteket támogatja (beleértve nemcsak szövegek, hanem grafikus ábrák, képek stb. kezelését is).

dump

tárkiírás – egy adott tárrész külső adathordozóra történő kivitele (kiírása).

dynamic memory allocation

dinamikus memóriakiosztás – 1) az operatív memóriának mint erőforrásnak olyan kiutalása, amely mindig a pillanatnyi körülményeknek megfelelően történik; 2) egyes programozási nyelveknél (pl. PL/1, PASCAL, ADA) az a lehetőség, hogy a programozó a program végrehajtása közben dönthet memóriazónák lefoglalásáról, ill. felszabadításáról.

E

EBCDIC (Extended Binary Coded Decimal Interchange Code)

kiterjesztett, binárisan kódolt decimális számrendszer – főleg az IBM gépein alkalmazott 8 bites karakterkód-rendszer angol elnevezésének rövidítése.

EDI, EDT (EDITOR)

szerkesztő – szövegszerkesztő programok.

EEROM (Electrically Erasable Read Only Memory)

elektromosan törölhető csak olvasható tár – tárolóegység, amelynek tartalma megfelelő elektromos jelekkel törölhető, ezután újra-programozható.

effective address

tényleges cím – az a cím, amely – az esetleges indirekt címzési lehetőségeket is figyelembe véve – az adat operatív memóriabeli megállapítását lehetővé teszi.

EFTS (Electronic Funds Transfer System)

elektronikus fizetési rendszer – készpénzt helyettesítő kártyára alapozott fizetési (átutalási) rendszer.

electronic filing

elektronikus iratkezelő – dokumentumokat tároló, rendező és visszakereső, számítógépen alapuló rendszer.

electronic mail

elektronikus posta – számítógépes rendszerek felhasználói által váltott üzenetek tárolását és továbbítását végző rendszer. A kommunikáció megvalósulásához nem követelmény, hogy a küldő és a fogadó(k) egyidejűleg on line kapcsolatban legyenek, sőt az sem, hogy ugyanazon a számítógépen dolgozzanak.

emulation

utánzás – folyamat, amelynek során egy adott számítógép egy másik számítógéptípusra írt programot pontosan végrehajt. A formális meghatározás szerint az utánzást elsődlegesen a hardver valósítja meg, de többnyire egy mikroprogram hajtja végre. A szoftver utánzás programozással történik, és a „leutánzott” egység funkcionalitását célozza.

enable

engedélyez – hardver- vagy szoftverelem működésének engedélyezése.

enter

belépés, bevitel – adatbevétel nyugtázására szolgáló billentyű.

entry

bejegyzés – 1) egy listában vagy táblázatban lévő adategység; 2) valamely programegységnek az a pontja, ahonnan aktivizáláskor annak végrehajtása kezdődik.

encryption

írástítkosítás – az a folyamat, amelynek során a küldő oly módon alakít át egy üzenetet, hogy az csak a kijelölt fogadóknak (címezetteknek) lesz érthető.

end user

végfelhasználó – az a felhasználó, aki a számítógépes szolgáltatásokat igénybe veszi.

entity

entitás – számítástechnikai értelmezésben olyan elem (objektum), amelyről információk tárolnak. Az entitásnak különböző tulajdonságai lehetnek, s ezek mind rögzíthetők. Az entitásokkal kapcsolatban három értelmezési tar-

tomány különböztethető meg: 1) az a valóság, ahol az entitások léteznek és bizonyos tulajdonsággal rendelkeznek; 2) a valóság vetülete az emberek (programozók) fejében. Itt az entitásokra szimbolikusan hivatkoznak és azok jellemzőiről beszélnek; 3) az adatok tartománya, ahol karakter-, ill. pont-bitsorozatok segítségével kódolják az entitásokra vonatkozó információkat.

EOF (End Of File)

állomány vége – angol kifejezés rövidítése. A programok számára jelzi az állomány végét.

EPR0M (Erasable Programable Read-Only Memory)

törölhető, programozható, csak olvasható tár – angol kifejezés kezdőbetűiből alkotott betűszó. Az EPROM-ok tartalmát erős ultraibolya sugárral törlik.

eraser

törlőegység – elektronikus berendezés, amely zárt ultraibolya sugárral végzi az EPROM-ok tartalmának törlését.

error

hiba – általános technikai értelmezésben: valamely művelet célja és eredménye között adódó különbség. Numerikus vonatkozásban

az abszolút hiba a számítandó mennyiség valódi és számított értéke közötti különbség, a relatív hiba pedig az abszolút és számított érték hányadosa.

error control

hibaellenőrzés – számítógépes vagy kommunikációs rendszerekben hibaészlelő és/vagy hibajavító kódok alkalmazása abból a célból, hogy a hibák hatásait kiküszöböljék és/vagy a rendszerben fellépő hibák többségét feljegyezzék.

error estimation

hibabecslés – különböző forrásból származó hibáknak a számítás eredményére való hatása felmérése. A hibabecslés alapján hibaképletek, hibakorlátok adhatók meg arra vonatkozóan, hogy mennyire pontos a számított mennyiség

escape character

escape karakter – 1) vezérlő karakter, amely felfüggeszti az éppen működő karakter értelmező működését, és ezáltal lehetőséget ad a jelsorozat fogadójának, hogy a következő karaktert saját logikája szerint kezelje; 2) program vagy funkció megszakítását végző billentyű.

Ethernet

Ethernet – koaxiális kábelen megvalósított, 10 Mbit/sec sebességű lokális hálózat. Az Ethernetet 1976-ban fejlesztette a Xerox PARC, személyi számítógépek hálózatba kötéséhez.

EURONET

Az Európai Unió által támogatott számítógépes hálózat, amely 1979-től működik.

execute

végrehajtás – utasításé vagy programé. A végrehajtás fogalmába beletartozik a gépi utasítások értelmezése.

execution time

végrehajtási idő – az az időintervallum, amely a program betöltésétől annak befejezéséig a program teljes végrehajtásával eltelik. Meghatározó összetevője a központi vezérlőegység ideje, amit ténylegesen az adott program végrehajtásával tölt, a többletráfordítás igényét nem veszi figyelembe.

exit

kilépés – egy program futásának befejezése és a program elhagyása.

expert system

szakértői rendszer – olyan feladatmegoldásra orientált programtermék, amely egy bizonyos szakterület ismeretbázisát képes hasznosítani, beépítve a feladatmegoldás folyamatába a szakterületre jellemző tényismereteket és a hozzájuk csatolódó következtetési (inferencia) szabályokat. A legnépszerűbb és leghatékonyabb programok azokon a szakterületeken működnek, ahol bonyolult és mégis rutinszerű a feladatmegoldás.

extension card

bővítőártya – személyi számítógép alaplapjához dugaszolással csatlakoztatható áramköri lap, amellyel az alapkiépítés teljesítményét növelni lehet. A bővítőártya általában vagy újabb funkciókat valósít meg, vagy a már meglévő funkciók kapacitását növeli.

external device

külső eszköz – egy számítógépes rendszer kiegészítő vagy perifériális része.

F

facsimile

fakszimile (fax) – számítástechnikai értelmezésben dokumentumok (szövegek, grafikus ábrák, képek stb.) olyan másolata, amelynél az eredeti letapogatása és a másolat előállítása közé adatátviteli hálózat ékelődik. Ez azt jelenti, hogy a letapogatás útján előállított digitális vagy analóg jeleket kommunikációs csatornákon keresztül juttatják a rendeltetési helyre, ahol újra előállítják az eredeti dokumentumokat. Ma már nyilvános postai szolgáltatás telefax néven.

failure

hiba, zavar – egy számítógéprendszer olyan állapota, amelyben valamely részegység nem az előírtak szerint működik.

FAT (File Allocation Table)

(adat)állomány-kiosztási táblázat – IBM szabvány szerint szervezett mágneslemezek helykihasználási információit tartalmazó táblázat. Legtöbbször két példányban is tárolják (arra az esetre, ha az egyik megsérülne vagy olvashatatlanná válna). Hajlékony lemezekon

a FAT rendszerint a 0. oldal 0. sávjának 2. szektorán kezdődik, rögtön a betöltőszektor után. Az operációs rendszer a FAT-en keresztül tartja számon az adatterület felhasználását, ugyanis ennek minden egyes bejegyzése jelzi, hogy melyik szektort használják, melyik szabad, vagy melyik használhatatlan lemezhiba miatt.

fault-tolerant system

hibatűrő rendszer – számítógépes rendszer jelzője, amely valamilyen hiba jelentkezése után is változatlan vagy csökkentett szintű működésre képes.

field

mező – adategység, amely olyan karaktereket, byte-okat, szavakat vagy kódokat tartalmaz, amelyek valamilyen (logikai) szempontból egységet alkotnak. Több mezőből áll össze egy rekord, amelyben az egyes mezők rögzített vagy változó hosszúságúak lehetnek.

file

állomány – háttértárban (merevlemez, hajlékony lemez, mágnesszalag) tárolt információ. A tárolás célja: a) az információ egy munka végrehajtásához szükséges időn túl is megmaradjon, és/vagy b) az operatív tár kapacitásából adódó korlátozásokat túl lehessen lépni.

Az állományban adatokat, programokat, szövegeket vagy bármilyen más információt lehet tárolni.

file protection

állományvédelem – állományok védelme téves vagy jogosulatlan hozzáféréssel, információátárolással vagy visszakereséssel szemben. A védelem lehet fizikai vagy logikai.

file recovery

állomány-helyreállítás – hibás állomány integritásának visszaállítása.

firmware

firmware – csak olvasható tárban (ROM) tárolt rendszerszoftver.

flag

jelző – változó, amely jelzi, ha egy készülék vagy program valamilyen előre kijelölt állapotba került. Ennek következtében a jelzők a feltételes elágazások és ehhez hasonló döntési folyamatok alkalmazásánál alapvető fontosságúak.

flexibility

rugalmasság – számítástechnikai értelemben a programtermékek változtathatósága, alkalmazkodóképessége mind a külső körülmé-

nyekhez viszonyítva, mind az operációs rendszer váltoásaival szemben. Szűkebb értelemben az operációs rendszer kiépítettségi szintjére, a rendelkezésre álló rendszerprogramok számára és minőségére utaló jellemző; a felhasználói programozást segítő, könnyebbé tevő eszközök és módszerek minőségét határozza meg.

floating-point representation

lebegőpontos számábrázolás – valós számok ábrázolásmódja, amely a nagyon kicsi és nagyon nagy számok kényelmes ábrázolását teszi lehetővé. Egy lebegőpontos szám általános formája: mR^e , ahol m a mantissza, R az alkalmazott számrendszer alapszáma és e a kitevő.

floppy disk

hajlékony lemez – hajlékony mágneses lemez. A kör alakú poliészter hordozó mindkét oldalára felvitt mágnesezett oxidrétegből és az egészet befogadó, belülről tisztító anyaggal bevont, merev védőborítóból áll. Az adatokat koncentrikus sávokban rögzítik a mágneses bevonatra, a sávokat szektorokra osztják.

floppy disk drive

hajlékonylemez-meghajtó – hajlékony lemezek fogadására alkalmas eszköz, amely a tárolandó vagy visszakeresendő adatoknak megfe-

elő mágneses jeleket képes a lemezre írni vagy onnan visszaolvasni. Az adatokat valamilyen lemezformátumnak megfelelően tárolják.

flowchart

folyamatábra – egy program struktúrájának alacsony szintű grafikus megjelenítése, amely elsősorban a vezérlés folyamatát és a program által végrehajtott egyszerű műveleteket ábrázolja, s nem a felhasznált adatstruktúrát.

font

betűkészlet – jellemzőikben (méret, vastagság, grafikai jelleg stb.) összetartozó karakterek készlete. A betűkészletet rendszerint biteleképzéses módban tárolják az operatív memória erre a célra fenntartott zónájában, ahonnan ki lehet képernyőre vetíteni, vagy ki lehet nyomtatni.

format

formátum – a feldolgozandó, a mágneses vagy optikai közegen rögzítendő, a képernyőn megjelenítendő vagy egy lapra kinyomtatandó információ képének meghatározott szerkezete. A szó igeiként is használatos. Formázni: adatokat egy előre meghatározott szerkezetbe rendezni, ill. valamilyen tároló közeget képessé tenni adatok fogadására.

form feed (FF)

lapdobás – lapváltásra szolgáló gomb a nyomtatón vagy speciális jel a nyomtató részére.

frame

keret – 1) egyetlen üzenet vagy csomag egy adott összeköttetésen, amelyet valamely protokoll vezérel; 2) általános értelemben a keret önmagában teljes vagy önazonosító jellegű üzenet az adatkommunikációs rendszerben; 3) ismeretbázis-rendező elv, amely szerint egy bizonyos fogalomhoz rendelt üzenetek, eljárások, megkötések, szerkezetfinomítások stb. önálló, inferencia szabályokhoz alkalmazkodni tudó (keret)egységet alkotnak.

function

függvény – programrész, amely adott bemeneti paramétereket (argumentumokat) figyelembe véve végrehajt egy tevékenységet, és ennek eredményeként egy, a függvényhez rendelt változóban új érték képződik.

G

garbage

szemét, hulladék – a programok futása során a memóriában maradt szükségtelen adatok halmaza. Ennek eltávolítását garbage collection-nek (szemétgyűjtés) nevezzük.

gateway

átjáró – két hálózatot összekapcsoló látható eszköz – ez különbözteti meg a hídtól (bridge), amelynek jelenléte általában nem látható. Az átjáró az általa összekapcsolt hálózatok közötti különbségek valamelyikét (vagy mindegyikét) hidalja át.

general register

általános regiszter – a központi vezérlőegység olyan regisztere, amely többféle funkciót is elláthat, a programokban felhasználható pl. bázisregiszterként, indexregiszterként, akkumulátorként stb. Ha az általános regisztert a program végrehajtása során különböző célokra használják, tartalmát az operatív memóriában lehet tárolni.

generator

generátor, előállító – olyan szoftver, amely egy feladat meghatározott definíciójából előállítja a feladatot megoldó programot.

global

globális, teljes körű – a kifejezés bizonyos egységek, tulajdonságok, programváltozók hatókörének meghatározására szolgál.

graph

gráf – matematikai objektum, amely geometriailag csomópontokból és az ezeket összekötő élekből áll. Az élek a csomópontok között fennálló esetleges kapcsolatokat fejezik ki. Az irányított gráfnál nem csak az jellemző két csomópont kapcsolatára, hogy össze vannak-e kötve vagy sem, hanem az is, hogy az esetleges él melyik csomópontból indul. A számítástechnikában különleges jelentőségű irányított gráf a fa.

guide

útmutató – hardver, szoftver kézikönyv.

H

hacker

„**számítógépes betörő**” – egy szoftverben engedély nélkül tevékenykedő személy, ill. olyan program (vírus) előállítója, amellyel egy rendszerbe behatolva kárt okoz(hat); a kár érintheti a rendszer közvetlen vagy közvetett felhasználóit (műveletmódosítás, adatmódosítás stb.) vagy magát a számítógépes rendszert (adattörlesztés, rendszerváltozók módosítása stb.). Ez utóbbiak gyűjtőneve: vírusprogramok.

HALT

leállítás – olyan utasítás, amely a program futását leállítja. Hasonló a PAUSE, STOP utasításhoz.

hang up

felfüggesztés („fellógás”) – állapot, amelybe egy program- vagy rendszerhiba miatt kerülhet a program.

hard copy

papírmásolat – egy feldolgozó rendszer köztes vagy végleges adatairól készített nyomtatott másolat.

hard disk

merevlemez – mágneses adatrögzítésre alkalmas eszköz, amely mindkét oldalán mágneses anyaggal bevont alumínium hordozóból áll. A személyi számítógépeknél egy szerelvényben több merevlemez együttese alkotja a merevlemez egységet.

hardware

hardver – a számítógépes rendszerek fizikai része, amelybe beletartoznak az elektromos/elektronikus összetevők (pl. eszközök és áramkörök), az elektromechanikus összetevők (pl. a lemezmeghajtó egység) és a mechanikus összetevők (pl. a számítógépszerelvény), röviden: „minden, ami látható”.

hashing

hasításos eljárás – állományok rendezésére és azokban adatok keresésére használt technika.

head

fej, fejrész – 1) periféria része, amely egy adathordozó közeggel érintkezik (vagy legalábbis nagyon közel van hozzá), és amely közvetlenül ír adatokat vagy mintákat a közege, ill. közvetlenül olvassa vagy törli az információkat; 2) egy lista első tétele.

header

fejléc – 1) tetszőleges adatsor elején található kódolt információ, amely bizonyos részleteket tartalmaz az adatsorra vonatkozóan; 2) szövegszerkesztő rendszerekben laponként ismétlődő, bevezető szövegrész.

help file

segélyállomány – párbeszédes üzemmódban dolgozó programrendszerek kezelését megkönnyítő adatállomány. Tartalmát szükség esetén egy-egy funkcióbillentyű segítségével lehet megjeleníteni. Lényegében a klasszikusnak számító felhasználói kézikönyv szerepét játssza az interaktív feldolgozás keretei között.

hertz (Hz)

hertz – a frekvencia származtatott SI-egysége.

Hewlett-Packard

Hewlett-Packard – a világ harmadik legnagyobb számítógépgyártója. Kaliforniai székhelyű, számítástechnikai és kommunikációs eszközöket, mérőberendezéseket előállító cég.

hexadecimal

hexadecimális – a számok ábrázolása a 16-os számrendszerben. A 16 számjegyet rendszerint 0–9, A–F jelöli.

hibrid card (vegyes kártya) → card (kártya)

home

home – nyomógomb, amely a kurzort a képernyő bal felső sarkába helyezi.

host computer

gazda számítógép – hálózatba kötött számítógépek központi eleme.

hub

csomópont – lokális hálózatban egy csomópontba beérkező jelet – általában – három vezetékre visz rá. Szerepe szerint létezik aktív (fel is erősíti a jeleket), ill. passzív (nem erősít, csak sokszoroz) csomópont.

I

IBM (International Business Machines Co.)

IBM – a világ legnagyobb számítógépgyártója, amely a számítógépek teljes skáláját gyártja a személyi számítógéptől a nagygépig. Az IBM a számítógéppiac kb. 30%-át tartja a kezében, számos szabvány elterjesztője és tulajdonosa.

icon

ikon – általában grafikus felhasználói felülettel rendelkező programokban alkalmazott képi szimbólum, amellyel a jobb érthetőség és a természetes nyelvektől való függetlenség érhető el.

identification

azonosítás – egy felhasználó vagy egy folyamat azonosításának folyamata, általában a hozzáférés szabályozása szempontjából szükséges.

identification card (azonosító kártya) → card (kártya)

image processing

képfeldolgozás – a képinformáció feldolgozása speciális programokkal. Az eredeti képet, rajzot először digitalizálni kell ún. scannerrel

(képpolvasóval). A képfeldolgozás legelterjedtebb az újság-, könyv- és albumkészítés, ill. a meteorológiai térképészet területén.

implementation

kivitelezés – az a tevékenység, amely egy rendszer adott tervéből kiindulva a működő változat (amelyet szintén implementációnak neveznek) megvalósításához vezet, vagy az a specifikus mód, ahogyan egy rendszer valamilyen részét a feladat ellátása érdekében elkészítik.

inactive

inaktív – 1) adott pillanatban nem működő eszköz; 2) működésen kívüli állapot.

inch

hüvelyk – mértékegység (1 inch = 2,54 cm).

index

index – mutatók halmaza, amelynek segítségével megállapítható egy adatállományban lévő elemek helye.

information

információ – formálisan szimbólumok összessége. Ez a jelentése pl. a feldolgozás, technológia vagy elmélet kifejezések esetében. A szimbólumok viszont úgy definiálhatók, mint

jelentést hordozó alakzatok, s ez az információ alternatív definíciója lehet. Az információt általában három fő szempontból vizsgálják: a) emberi viselkedés; b) analitikai, nyelvészeti; c) fizikai, mérnöki.

initialization

kezdeti értékebeállítás – kezdeti értékek hozzárendelése változókhöz a számítás megkezdése előtt.

ink jet printer

tintasugaras nyomtató – nyomtató, amely úgy állítja elő a kívánt képet, hogy festékcseppecskéket lő a papírra.

input

bevitel, bemenet – 1) adatok bevitele valamilyen feldolgozó rendszerbe vagy perifériába; 2) maguk a bevitt adatok.

input/output (I/O)

bemenet/kimenet, bevitel/kivitel (B/K) – a számítógépes rendszernek az a része, ill. az a tevékenység, amelynek elsődleges célja, hogy az információt bejuttassa a központi feldolgozó egységbe (CPU), ill. onnan kihozza.

inquiry

lekérdezés – adatbázisok által szolgáltatott adatfeldolgozási módszer. A felhasználó meghatározott adatokat visszakereshet az adatbázisból. A szolgáltatott információ lehet származtatott adat is, amely nem szerepel fizikailag az adatbázisban, viszont az abban tárolt adatok és összefüggések alapján előállítható.

insert

beszúr, beszúrás – új elem beillesztése egy halmazba (karakter sorozatba).

installation

üzembe helyezés – egészen egyszerű elemektől kezdve a nagygépes rendszerekig (hardver) alkalmazói vagy rendszerprogramok (szoftver) olyan állapotba vitele, hogy a felhasználói feladatok elvégzésére készen álljanak.

instruction

utasítás – a számítógép által végrehajtandó művelet leírása.

integer

egész – programozási nyelvekben használt egyik alapvető adat, illetve változótípus.

Integrated Circuit (IC)

integrált áramkör (IC) – a valamilyen elektronikus áramköri funkciót megvalósító egyedi eszközöket egyetlen lapkán (chipen) állítják elő.

integrity

sértetlenség – egy rendszer tulajdonsága; egy külső hatásra csak olyan belső állapotváltozások következnek be, amelyek nem módosítják a rendszer szerkezetét és funkcióit; rendszeridegen ráhatások elleni védelem.

interactive

interaktív – rendszer vagy működési mód jelzője, amelyben a feladatmegoldás folyamatában ember és gép együttműködnek; a gépkezelő általában adatokat szolgáltat, a rendszer pedig alkalmazkodik ezekhez. Ezt a működési módot szokásos még párbeszédés üzemmódnak is nevezni.

interface

csatlakozási felület – 1) két rendszer, eszköz vagy program közötti közös határ, érintkezési felület; 2) eszközök összekapcsolásához felhasznált jelkapcsolatrendszer, a szükséges vezérlőáramkörökkel együtt; 3) két programegység kommunikációjának előírása.

internetworking

hálózatok összekapcsolása – számítógépes hálózatok összekapcsolása egyetlen, magasabb szintű hálózatba.

interpreter

értelmező – nyelvfeldolgozó program, amely – ahelyett hogy később végrehajtandó gépi kódot állítana elő – elemzi a bemeneten megjelenő utasításokat és azonnal elvégzi az előírt műveleteket.

interrupt

megszakítás – aszinkron esemény bekövetkeztére utaló jelzés a processzornak. Az aktuális utasítások végrehajtása ideiglenesen felfüggesztődik, és a megszakítástól függő utasítás-sorozat végrehajtása kezdődik el. A megszakítást kiváltó eseményt okozhatja egy periferális eszköz, folyamaton belüli szándékos vagy nem szándékos esemény, ill. óramegszakítás.

interrupt handler

megszakításkezelő – az a kódszegmens, amelyre a vezérlés átadódik, ha a processzor megszakítást észlel.

invert

megfordít – az eredeti értékkel ellentétes értékűvé tesz (pl. 0-ról 1-re változtat).

I/O bus

B/K busz – busz vagy jelvezeték, amelyhez párhuzamosan több kimeneti és bemeneti eszköz csatlakoztatható.

ISDN (Integrated Services Digital Network)

integrált szolgáltatású digitális hálózat – teljes mértékben digitális nemzetközi kommunikációs hálózat, amely hangot, képet és adatokat továbbít száloptikás vezetéken, 100 Mbit/sec sebességgel.

ISO/OSI reference model

ISO/OSI referenciamodell – a kommunikációs rendszerekre az ISO (International Organization for Standardization, Nemzetközi Szabványügyi Szervezet) által javasolt architektúra, amely lehetővé teszi a feldolgozási szintekre tagolódó rendszerek közötti kapcsolatokat, amelyek ezáltal kommunikációra nyitottá válnak.

italic

dólt – dólt, kurzív betű a nyomtatón.

iteration

iteráció – eljárás, műveletsorozat ismételt végrehajtása. Általában addig tart, amíg az eljárás eredménye egy megadott korlátot el nem ér.

J

job

munka – több program és ezen programok által felhasználható adatok együttese. A szó a programegyüttes végrehajtását is jelenti.

joystick

botkormány – bemeneti jelek előállítására alkalmas eszköz. Hatására a kurzor (vagy más ábra) ide-oda mozog a képernyőn.

jump

ugrás – programvezérlési utasítás, miszerint a feldolgozás az utasítás argumentumaként megadott címen folytatódik.

jumper

átkötés – a különböző hardver-kártyákon alkalmazott elektronikus kapcsoló, amelyet kézzel lehet különböző helyzetek között állítani. Az átkötést az azt figyelő szoftver ellenőrzi, és az annak megfelelő program-ágot hajtja végre.

justify

igazítás – szövegsorok igazítása a bal, a jobb vagy mindkét margóra (sorkizárás).

K

k

k – a kilo- (ezer) előtag jele.

kernel

rendszermag – egy kiterjedt operációs rendszer szintekre való felosztásában, amelyben a szinteket a hardverhozzáférés közvetettsége határozza meg, a rendszermag a felosztás legközvetlenebb szintje. A rendszermag osztja el a hardver erőforrásait az operációs rendszert felépítő folyamatok, valamint az operációs rendszer alatt futó folyamatok számára.

key

billentyű, kulcs – 1) nyomógomb, a billentyűzet eleme; 2) kulcs, amelyhez egyes berendezések (pl. pénztárgép) felhasználói jogosultsága rendelhető.

keyboard

billentyűzet, klaviatúra – billentyűzetből álló adatbeviteli berendezés. A billentyűk felirattal ellátott nyomógombok.

keyword

kulcsszó – 1) a fordítóprogram vagy az értelmező szempontjából speciális jelentéssel bíró szimbólum a programozási nyelvben; 2) dokumentum visszakereső rendszerekben a dokumentumhoz rendelt, annak tartalmára vonatkozó szó vagy kifejezés; a dokumentumhoz több kulcsszó is hozzárendelhető, amelyek a kereső (logikai) kifejezés argumentumait képezhetik.

knowledge base

ismeretalap – bizonyos szakterületre jellemző ismeretek halmaza. Egyrészt tények és állapotok leírását, másrészt az állapotváltoztatást irányító szabályok leírását tartalmazza, ezért algoritmikus érvelésre, következtetésekre alkalmas. E kifejezés leggyakrabban szakértői rendszerekkel kapcsolatban fordul elő.

L

label

címke – 1) a tárolólemez legelején található rekord, amely a lemez azonosítóját tartalmazza; 2) karakterlánc, amellyel a program egy tetszőleges helyét megjelölhetjük és megadhatjuk egy programugrás címeként.

LAN (Local Area Network)

lokális hálózat – az ugyanabban a „helyi” körzetben (egy épületben, pár kilométer sugarú körzetben, ill. egy üzemen belül) elhelyezkedő állomásokat összekapcsoló kommunikációs hálózat. A LAN-ok nagy sebességű adatkommunikációs és feldolgozási szolgáltatásokat nyújtanak a közvetlenül csatlakoztatott számítógépek részére.

laptop computer

hordozható számítógép – saját energiaforrással (akkumulátor, elemek) rendelkező, hordozható számítógép.

laser printer

lézernyomtató – a nyomtatóknak az a fajtája, amelyben az oldal képét lézersugár alakítja át.

LCD (Liquid Cristal Display)

folyadékkristályos megjelenítő – digitális órákba, számológépekbe, műszerekbe, hordozható számítógépekbe épített kijelző eszköz. A megjelenítő képpontjai között rendes körülmények mellett átlátszó, anizotróp folyadék van. A létrehozott elektromos tér hatására megváltozik a folyadék fényvisszaverő képessége, és a képpont átlátszatlaná válik. A pontok szelektív „elsötétítése” révén építhető fel a teljes kép.

LED display

LED megjelenítő – az eszköz fénykibocsátó diódákból áll. A LED-ek olyan félvezető diódák, amelyek feszültség hatására fényt bocsátanak ki.

library

könyvtár – 1) programozók rendelkezésére álló eljárások, rutinok, függvények, modulok gyűjteménye, amelyek beépíthetők a fejlesztendő új programtermékbe; 2) lemezen tárolt bármiféle állományok egy csoportja, amit a rendszer valamely név alatt ismer fel; egy könyvtár alkönyvtárakat tartalmazhat, és így egy tipikus fastruktúra alakítható ki.

light pen

fényceruza – megjelenítőkhöz használt, toll formájú adatbeviteli eszköz. A fényceruzával a képernyő különböző területeire mutathatnak rá, segítségével ki lehet választani például egy képernyőn lévő listáról az érdekes, további feldolgozásra javasolt elemet, de rajzolásra is alkalmas.

line feed (LF)

soremelés – formátumparancs nyomtatókhoz, ill. képernyőkhöz. Azt jelzi, hogy a parancs után következő karaktereket a parancs előtti karakterekhez képest egy sorral lejjebb kell nyomtatni, ill. megjeleníteni.

line printer

sornyomtató – számítógépes kimeneti eszköz, amely működési ciklusonként egy sort nyomtat.

linespace

sorköz – a képernyőn vagy a nyomtatón megjelenített szöveg két, egymást követő sora közötti távolság.

link

kapcsolat – 1) vonal, a kommunikáció útja, amely lehet csak fizikai (pl. egy áramkör) vagy fizikai és logikai (pl. egy csatorna);

2) adatbázisokban adatelemek közötti logikai kapcsolat, amit az adatbáziskezelő rendszer hasznosít bizonyos feldolgozások alapjaként.

list

lista – adatok rendezett sorozata.

load

betöltés – az az összetett művelet, amelynek révén valamely program vagy adatállomány végrehajtás vagy feldolgozás céljából az operatív memóriába kerül.

local

helyi, lokális – 1) olyan programváltozó, amelynek hatása a program egy meghatározott részében érvényes, szemben a globális változóval, amelynek hatása a program egészére vonatkozik; 2) számítástechnikai hálózat olyan eleme, amelynek működtetése csak egy közeli helyről lehetséges.

lock

lezárás, kizárás – nem megszakítható művelet, amely egy folyamatnak lehetővé teszi, hogy egy bizonyos erőforráshoz kizárólagosan férhessen hozzá.

logical value

logikai érték – az igaz (true) és hamis (false) értékek egyike (Boole-érték). Tárolására elegendő egy bit, amely 0 vagy 1 értéket vehet fel.

login

bejelentkezés, belépés – az a folyamat, amelynek során a felhasználó egy rendszerbe való belépésekor „igazolja magát”. Leginkább a lokális hálózatokkal kapcsolatban használják a fogalmat.

logout

kijelentkezés, kilépés – a felhasználó rendszerbeli munkavégzését lezáró folyamat. Leginkább a lokális hálózatokkal kapcsolatban használják a fogalmat.

loop

ciklus, hurok – utasítássorozat, amely addig ismétlődik, amíg valamilyen előírt feltétel nem teljesül.

Lower Case letters (LC)

kisbetűk – a számítógép billentyűzetének alsó állású betűi.

LSI (Large-Scale Integration)

nagy bonyolultságú integrálás – az integrált áramkörök gyártási technológiája, amellyel igen nagy számú (legalább 10 000 tranzisztor) integrálható egyetlen lapkára.

M

M

M – a mega- (millió) előtag jele.

machine code

gépi kód – egy adott gép által elvégzendő műveletek kódolt leírása, ennél fogva az adott gépre jellemző kód.

macro

makró – 1) olyan utasítás a programozási nyelvekben, amelynek a helyébe az összeállítás vagy fordítás előtt egy utasítássorozat íródik be; 2) programoknál több, egymás utáni parancs rögzítettsége.

macro-assembler

makróasszemler – makrófeldolgozási lehetőségekkel rendelkező asszemler, amely lehetővé teszi a programozó számára, hogy makródefiníciókkal új utasításokat, makróutasításokat definiáljon, s ezáltal az adott nyelvet igényeinek megfelelően bővítse.

magnetic media

mágneses adathordozó – különböző típusú adathordozók, amelyeknél az adatrögzítést úgy valósítják meg, hogy mágneses mintát írnak a közeg mágnesezhető felületére. A szaknyelv megkülönbözteti az ilyen típusú adathordozókat a más rögzítési eljárásokat felhasználóktól (pl. optikai lemez).

magnetic strip card (mágnescsíkos kártya)
→ **card (kártya)**

mailbox

postaláda – gyakran védett tárterület az elektronikus postarendszerrel továbbított dokumentumok és információk tárolására.

mainframe

nagyszámítógép – összekapcsolt nagyszámítógépekből álló rendszer.

main memory

központi tár – a számítógépes rendszer processzorával szoros összefüggésben lévő tároló, amelyből a programutasításokat és az adatokat közvetlenül meg lehet kapni.

maintenance

karbantartás – 1) hardverhibák megelőzése érdekében elvégzett rendszeres ápolási, tisztí-

tási munka; 2) adatállományok rendszeres módosítása, frissítése (data maintenance); 3) felhasználói programok aktualizálása, továbbfejlesztése (program maintenance).

Management Information System (MIS)

vezetői információs rendszer – számítógépes rendszer, ill. programtermék, amelynek elsődleges célja és feladata a vezetők döntéseinek előkészítéséhez szükséges információk tárolása és megfelelő formában történő megjelenítése.

masking

maszkolás – 1) szűrés, egy bájt, egy szón vagy egy adatmezőn végrehajtott logikai művelet – a bájt, szó vagy adatmező egy részének módosítására vagy azonosítására; 2) kémiai védőréteg, maszk használata integrált áramkörökben lévő összeköttetések rajzának meghatározására.

mass storage

tömegtároló – a hagyományos táraznál általában egy nagyságrenddel nagyobb mennyiségű adat tárolására képes on line háttértároló rendszer.

matrix

mátrix – kétdimenziós tömb, amely sorokból és oszlopokból áll. A mátrix egy elemét a_{ij} -ként jelölhetjük, ahol i a sorszám, j az oszlopszám.

matrix printer

mátrixnyomtató – nyomtató, amely a nyomtatandó karaktert vagy alakzatot pontok halmozaként jeleníti meg.

memory

memória – olyan eszköz vagy hordozó, amely képes információ tárolására, s később az belőle visszanyerhető.

memory card (memória /chip/ kártya) → card (kártya)

menu

menü – a választási lehetőségek képernyőre kiírt listája. A felhasználó a számára megfelelő kódot adja meg vagy ráviszi a kurzort a kívánt elemre, melynek hatására a program a következő fázisba kerül. A módszerrel a felhasználót egy bonyolult helyzeten lehet keresztülvezetni egyszerű döntések sorozatával.

merge

összeválogatás – két vagy több adatállomány összeválogatása, összefésülése.

message

üzenet – információegység, melynek hossza néhány bittől egy teljes állományig terjedhet.

microcomputer

mikroszámítógép – 1) egyetlen olyan LSI lapka, amely a teljes számítógépes rendszerhez szükséges összes logikai elemet tartalmazza, ellentétben a mikroprocesszorral, amely további kiegészítő áramkörös lapkákat igényel; 2) számítógépes rendszer, amelynek a központi vezérlő- és aritmetikai eleme mikroprocesszor.

microprocesszor

mikroprocesszor – félvezető áramköri lapka vagy lapkakészlet, a számítógép központi processzora.

MIPS (Million Instructions Per Second)

millió utasítás másodpercenként – a számítógépek teljesítőképességének egyik mértékegysége.

modem (modulator and demodulator)

modem – eszköz, amely egy digitális bitsorozatot valamely analóg összekötő csatornán átvitelre alkalmas analóg jellé alakít át (modulál) és a bejövő analóg jeleket digitális jelekké alakítja vissza (demodulál).

modification

módosítás – adatok, adatállományok megváltoztatása.

monitor

képernyő, felügyelőprogram – 1) a számítógép vizuális kijelzője; 2) egy számítógépes rendszert felügyelő program, vagy akár egy teljes operációs rendszer.

MOS (Metal Oxid Semi-conductor)

MOS – chipgyártási technológia.

mother board

alaplap – a személyi számítógép összes funkcionális elemét (CPU, memória stb.) hordozó nyomtatott áramkör.

mouse

egér – lapos felszínen kézzel mozgatható eszköz. A felületen létrejövő elmozdulás a képernyőn a kurzor megfelelő mozgását idézi elő. Az egéren lévő gomb(ok) segítségével lehet jelezni, ha a kurzor elérte a kívánt helyet.

MS-DOS

MS-DOS – a Microsoft Corp. által kifejlesztett operációs rendszer az Intel 8086-os mikroprocesszor-családot használó számítógépekre. Az operációs rendszer legfőbb jellemzője, hogy egyfelhasználós.

MTBF (Mean Time Between Failures)

átlagos hibamentes működési idő – egy számítástechnikai rendszer vagy eszköz megbízhatóságának mutatószáma, amely két meghibásodás között eltelt átlagos időt jelez.

multimedia

multimédia – olyan rendszer, amelyben az információ több formája (adat, kép, hang) egyszerre megtalálható.

multiplexer

multiplexer – eszköz, amely több bemeneti csatornából egyetlen kimeneti csatornába gyűjti az információt, ill. egy bemeneti csatornáról több kimenetre sokszorosítja a befutó jelet.

multiprocessor

multiprocesszor – több processzort tartalmazó rendszer elnevezése.

multitasking

egyidejű (párhuzamos) végrehajtás – több program (folyamat) azonos időben való végrehajtása.

multiuser system

többfelhasználós rendszer – rendszer, amely látszólag egynél több felhasználót szolgál ki egyidejűleg.

N

NetWare

NetWare – a Novell Inc. által a személyi számítógépekből álló hálózatra fejlesztett hálózati operációs rendszer, amely több ezer PC összekapcsolását és működését teszi lehetővé.

network

hálózat – az információtechnikában terminálokból, csomópontokból és összekötő közegekből álló rendszerekre alkalmazott, bővebb értelmű kifejezés. Ezek lehetnek vonalak vagy fővonalak, műholdak, mikrohullámú rádiók stb. Általánosságban a hálózat a terminálok közötti összekötő útvonalak létrehozására és kapcsolására használt erőforrások összessége.

network architecture

hálózatfelépítés – kommunikációs hálózat tervezése és megvalósítása, ami egy bizonyos működési logikát és az összekötés tipológiájának meghatározását feltételezi.

NLQ (Near Letter Quality)

levélminőséghez közeli – angol nyelvű rövidítés, amely azt jelzi, hogy a (mátrix) nyom-

tató a nyomdai minőséghez közeli nyomtatásra képes.

node

csomópont – számítógépes hálózatban az a pont, ahol a számítógép vagy egy másik hálózat csatlakozik az adatátviteli közegre.

noise

zaj – elektronikus adattovábbításkor észlelt zavaró jel.

Num Lock (NL)

tartós numerikus mód – a számítógép billentyűzetének egyik gombja, amelynek lenyomásával egyes billentyűk számok egyszerű bevitelét teszik lehetővé.

numerical code

numerikus kód – csak számjegyeket tartalmazó kód.

numerical control

numerikus vezérlés – digitális számítógépes technikák alkalmazása gyártási folyamatok vezérlésére. A módszert elsődlegesen a szerzőszámgepeken alkalmazzák.

O

object code

tárgykód – a fordítóprogram kimenete.

object-oriented language

tárgyorientált nyelv – újszerű elveken alapuló programozási nyelv. A hagyományos programozási rendszerben bevezetett eljárás, az adat fogalmat ebben a rendszerben a tárgy és az üzenet fogalom helyettesíti. A tárgy egy információcsomag és a tárgy kezelésének a leírása, az üzenet pedig egy olyan külső (szerkezettel bíró) jel, amelynek hatására a tárgy elvégez egy bizonyos műveletet. A programozás a tárgyak üzenetcserejének előírása.

OCR (Optical Character Recognition)

optikai karakterfelismerés – folyamat, amelyben egy gép letapogatja, felismeri az alfanumerikus karakterekkel nyomtatott, kézzel vagy írógéppel írt információt.

octal

oktális – nyolcas számrendszerben ábrázolt szám.

office automation

irodaautomatizálás – számítógépes rendszerek alkalmazása irodai feladatokra.

off line

kikapcsolt – periférikus eszközök vagy állományok azon állapota, amikor nincsenek összekapcsolva a rendszerrel vagy kapcsolatuk nem használható.

on line

kapcsolt – rendszerhez kapcsolt és használható.

open system interconnection

nyílt rendszerű kapcsolat – javaslat, amelynek alapján a különböző protokollal rendelkező, távközlésorientált számítógépes rendszereket egy adathálózattal össze lehet kapcsolni.

operating system (OS)

operációs rendszer – szoftveregyüttes, amely együttesen vezérli a számítógépes rendszer erőforrásait és az erőforrásokat felhasználó folyamatokat.

operation

művelet – közkeletű értelmén kívül (eljárás, tevékenység) számítástechnikai vonatkozásban gyakran az utasítás helyett használják.

operator

operátor – 1) számítástechnikai rendszer működését kiszolgáló és felügyelő személy; 2) egy vagy több értéken (változón) végrehajtható művelet.

optical disc

optikai lemez – optikai tárolótípus, amelyben az adathordozó lemezformájú. Az egyik hozzáférési dimenzió a lemez forgatásával, a másik a fénysugárral végzett, sugárirányú pásztázással jön létre.

optical storage

optikai tárolás – adatok tárolása és/vagy visszanyerése optikai eszközökkel. Egy megfelelő közeg vékony rétegeire fókuszált nagyon kis fényponttal férnek hozzá az információbitekhez. Adatok írásánál a sugár teljesítménye elegendő a közeg megvilágított területének oly mértékű felmelegítésére, amely véglegesen vagy visszaállíthatóan megváltoztatja annak optikai tulajdonságait. Olvasásnál a sugár teljesítményét annyira lecsökkentik, hogy az a közeg állapotában nem hoz létre változást. Annak megállapítására, hogy vajon a tárolóhelyen lévő bit értéke 1 vagy 0, a közeg által visszavert (vagy áteresztett) fényt érzékelik.

optimization

optimalizálás – törekvés az adott viszonyok közötti legmegfelelőbb állapot elérésére.

optional

választható – szoftver és hardver konfiguráció felépítésénél az adott lehetőségek közötti választás.

opto-electronic

opto-elektronika – technológia, amely elektromos mennyiségeket képviselő optikai jelek generálásával, feldolgozásával és érzékelésével foglalkozik. Legnagyobb alkalmazási területei közé tartozik a hírközlés, ahol az elektromos jelet száloptikai vezetékeken lehet továbbítani.

orgware

orgver – műszó, amely a számítástechnikában a (hardver és szoftver) szervezési technikákat foglalja össze.

output

kimenet – az adatfeldolgozó tevékenységnek a rendszeren kívül megjelenő eredménye vagy az adatkivitel folyamata.

overflow

túlcsordulás – 1) állapot, amely akkor következik be, ha egy aritmetikai művelet eredmé-

nye meghaladja az eredmény fogadására kijelölt hely kapacitását; 2) az a mennyiség, amellyel az eredmény meghaladja az adott (tár)helyen elférő, ábrázolható számot.

overlap

átlapozás – a párhuzamosság egy formája, amely során az egymástól nem függő események egy időben zajlanak le a számítógép teljesítményének növelése érdekében.

overlay

átfedés – a végrehajtandó kódnak egy szakasza, amelyet a program végrehajtása során a tárba töltenek, felülírva azt, ami előzőleg benne volt. Az átfedés betöltését a programozó közvetlenül irányítja.

overwrite

felülírás – adatállomány megváltoztatása, újraírása oly módon, hogy a régebbi állapot helyett az új állapot kerül rögzítésre.

P

pack

tömörítés – tömörített formában való tárolás abból a célból, hogy ugyanaz az adatmennyiség kevesebb tárhelyen férjen el.

package

programcsomag – egy összetett feladat megoldását segítő, logikailag összefüggő programok csoportja.

packet

csomag – rögzített, maximális méretű, jól definiált formátumú bitcsoport, amelyet egy csomagkapcsolt hálózatban egységes egészként továbbítanak és kapcsolnak.

packet switching

csomagkapcsolás – kommunikációs erőforrások dinamikus elosztása több, kommunikáló egység között. Az üzeneteket rögzített, maximális méretű részekre bontják. A csomagokat mindaddig továbbküldik a hálózat állomásain keresztül, amíg azok el nem érik a rendeltetési helyüket (vagy kézbesíthetetlenek nem bizo-

nyulnak). Céljuk elérésekor a csomagokat szükség esetén teljes üzenettké állítják össze.

paging

lapozás – a tárhasználat egyik módja, ami a virtuális tár fogalmát vezeti be. A fizikai tár-méret határozza meg a virtuális lap méretét. A logikai cím két mezőre bontott: az alacsony helyi értékűek egy lapon (page) belül egy szót vagy egy bájtot jelölnek, a magas helyi értékűek egy meghatározott lapot.

parallel processing

párhuzamos feldolgozás – lényege, hogy egy adott időpontban egynél több folyamat lehet aktív állapotban. Ennek ellenére, a kifejezést alkalmazzák olyan helyzetekre is, amikor potenciálisan több folyamat lehetne aktív, de egyszerre csak egy fut.

parameter

paraméter – egy szubrutinnak, eljárásnak vagy függvénynek átadott információ. A paramétereket meg kell különböztetni a konstansoktól és a változóktól.

parity

paritás – bináris értékek valamilyen csoportjának ellenőrzése céljából végrehajtott művelet, amellyel a csoporthoz bitek modulo 2

összegét képezik. A képzett összeget paritás-bitnek nevezik. A paritás-bit 0, ha a csoportban az 1-esek száma páros volt, ill. 1, ha páratlan. A számítás eredményeképp jelenik meg a páros, ill. páratlan paritás fogalma.

parsing

szintaxiselemzés – annak eldöntése, hogy valamely bemeneti szimbólumokból álló jelsorozat az adott nyelv mondatát alkotja-e, és ha igen, akkor a jelsorozat szintaktikai szerkezete megfelel-e a nyelvet előállító, rendszerint környezetfüggetlen nyelvtan szabályainak.

partition

(tár)felosztás – személyi számítógépeknél a merevlemez olyan felosztásai, amelyeket az operációs rendszer külön tud kezelni.

password

jelszó – az egyes felhasználókra jellemző jelsorozat, amelynek fontos szerepe van az illetékesség megállapításánál. A bejelentkezés során a begépelte jelszónak egyeznie kell a tárolt értékkel, a rendszer csak ekkor fogadja el a felhasználó hozzáférési igényét.

patch

ideiglenes javítás, foltozás – egy program végrehajtható kódjának megváltoztatása, rend-

szerint hibajavítás céljából. A „foltozás” során nem a biztonság az elsődleges szempont, hanem a helyesség, ill. a változtatás gyorsasága.

path

elérési út – az operációs rendszer számára beállított paraméter, amely lehetővé teszi, hogy egy állomány eléréséhez az állományt tartalmazó alkönyvtárba ne kelljen belépni, mert azt megteszi a rendszer helyettünk.

PC (Personal Computer)

személyi számítógép – általános célú, egyfelhasználós mikroszámítógép, amelyet úgy terveztek, hogy azon egyszerre egy személy dolgozhat.

PCMCIA (Personal Computer Memory Card International Association)

PCMCIA – a memóriakártyákra vonatkozó ipari szabvány.

peripheral

periferiális, periféria – mindazok az eszközök, beleértve a B/K eszközöket és háttértárolókat is, amelyek a számítógéphez csatlakoznak.

PIN (Personal Identity [Identification] Code)

személyi azonosító kód – általában négyjegyű kód, amely annak igazolására szolgál,

hogy az adott személy egy rendszer által nyújtott szolgáltatás (pl. elektronikus fizetés) használatára jogosult.

pixel

képelem – a „picture element” angol kifejezésből (képelem) származó szó. A képelem egy képet tároló tömb egy eleme, amely a kép egy lebonthatatlanul kis részének a fényességére, esetleg színére vonatkozó információt tartalmaz.

plotter

rajzgép – a számítógépből érkező információt grafikus képpé átalakító, papírra (vagy hasonló anyagra) rajzoló kimeneti eszköz.

pointer

mutató – programnyelvekben a dinamikus változók elérésére használható (adat)típus. Értékkészletéhez tényleges memóriacímek tartoznak, megengedett műveletei az értékadás, ill. összehasonlítás. A mutatóváltozókon keresztül elérhető objektumoknak mindig ugyanahhoz az alaptípushoz kell tartozniuk.

polling

lekérdezés – eljárás, amelynek során egy többpontú vonalon egy állomás egy másik állomás megcímzésével átadja annak a kommunikációs csatornához való hozzáférés jogát.

port

kapu – 1) megfelelő vezérlőáramkörrel ellátott illesztési pont, amely lehetővé teszi a B/K eszközök csatlakozását a mikroprocesszor belső buszához; 2) kissé pontatlan megfogalmazásban: kommunikációs hálózathoz való csatlakozás vagy a hálózati, vagy a számítógép interfész oldaláról.

portable

hordozható – 1) gépfüggetlen (átvihető) program; 2) egy kézításkában elvihető és bizonyos ideig hálózati csatlakozás nélkül használható (hordozható).

POS (Point Of Sale)

értékesítési pont – számítógép alapú pénztárterminál, amely egy személyi számítógépből és a hozzá illesztett speciális pénztárgépperifériákból (vevőkijelző, pénztárfiók, nyugtanyomtató stb.) áll.

precedence

sorrendszabály – a műveletek végrehajtási sorrendjét meghatározó szabály, amennyiben zárójelek ezt nem definiálják egyértelműen.

preprocessor

előfeldolgozó – adatokon módosításokat végző program. Célja, hogy az adatok más program bemenetének megfeleljenek. Ezek a módosítá-

sok lehetnek egyszerű formátumváltoztatások, de tartalmazhatnak makrokiterjesztéseket is.

printer

nyomtató – a processzorból érkező kódolt információt papíron olvasható formában megjelenítő kimeneti eszköz.

priority

prioritás – relatív sürgősség. A prioritás egyenértékű az elsőbbség birtoklásával.

procedure

eljárás – programrészlet, amely paraméterekkel specifikált adatokon valamilyen jól meghatározott műveletet hajt végre. A programból bárhonnán hívható és minden egyes hívásnál különböző paraméterek adhatók meg.

process

folyamat – tevékenységek sorozata. A folyamatot a kódja határozza meg, azaz azon gépi utasítások rendezett halmaza, amelyek a folyamat által végrehajtandó műveleteket, a munka területének tartalmát és a hívót definiálják.

process control

folyamatirányítás – adott ipari vagy gyártási folyamat vezérlése (a feladatra orientált) számítógép(ek) alkalmazásával.

program

program – valamilyen számítógéprendszernek egységként átadható utasításhalmaz, amely irányítja a rendszer viselkedését.

program generator

programgenerátor – speciális megvalósítású és célú segédprogram. Feladata, hogy előre elkészített paraméterezett eljárásokból a felhasználó konkrét feladatát megoldó programterméket állítson elő.

PROM (Programable Read-Only Memory)

programozható csak olvasható tár – csak olvasható tártípus (ROM), amely a tartalmát az eszköz gyártása után, egy külön eljárás során kapja meg.

prompt

készenléti jel – a folyamat által a felhasználónak küldött rövid üzenet, amely azt jelenti, hogy a folyamat ismét kész új adatok fogadására.

protection

védelem – annak biztosítása, hogy egy bizonyos eszközt vagy szolgáltatást illetéktelen személy ne használjon. A védelem megvalósítható hardver és szoftver úton is.

protocol

protokoll – együttműködő egységek közötti információcserét irányító megállapodás. Pontosabban egy olyan, egységek között fennálló megállapodás, amely az információcseréhez nem rendelkezik közvetlen eszközökkel, hanem a lokális interfészen keresztül az információt az ún. alacsonyabb szintű protokollhoz küldi addig, míg az el nem éri a legalacsonyabb fizikai szintet. A legalacsonyabb szintű protokoll felhasználásával az információ átke-
rül a fizikailag is távol lévő rendeltetési helyé-
re, majd az interfészen át felfelé haladva eljut a megfelelő szintre.

public data network

nyilvános adathálózat – nyilvános felhasználók számára fenntartott, általában csomagkapcsolásos üzemmódban dolgozó adatátviteli hálózat. Üzemeltetője lehet specializált kormányzati szerv, vezérlése valamely fejlett protokollon (X.25–X.400) és a vele kapcsolatos CCITT szabványokon alapul.

purge

kitisztít, kitöröl – eljárás, amelynek során egy bizonyos helyről (átmeneti tároló, könyvtár) az adatok kitörlésre kerülnek.

Q

quality control

minőségellenőrzés – hibátlan hardver és szoftver létrehozása érdekében mintavételezési, vizsgálati és ellenőrző módszerek használata a rendszerfejlesztés minden szintjén.

query language

lekérdezőnyelv – a felhasználók számára párbeszédesen (interaktívan) megvalósuló adatfeldolgozó nyelv.

queue

feldolgozási lista – lineáris lista, amelyen az adatok beszúrása az egyik, míg elérése és eltávolítása a másik végén történik. A listából az első beszúrt elem távozik elsőként.

quit

kilép, abbahagy – funkciók, programok használatának befejezése.

R

RAM (Random Access Memory)

véletlen elérésű tár – egy írható, olvasható, felvezető tárolóeszköz, amelynek alapeleme egy olyan cella, amely egy bitnyi információ tárolására képes. A nagykapacitású táruk ilyen cellák kétdimenziós tömbjeiből állnak. Egy bizonyos cellát meghatároz a sor- és oszlop-számmal megadott címe, amelyet egy, a felhasználó által fogalmazott címszó dekódolásával adnak meg.

random number

véletlenszám – egy adott számhalmazból véletlen mintavételi módszerrel kiválasztott szám.

read

olvasás – számítástechnikai vonatkozásban az alábbi három művelet egyike: 1) beolvasás: az információnak valamely külső adathordozóról az operatív memóriába való átvitele; 2) kiolvasás: az operatív memóriában tárolt információ átvitele a központi vezérlőegység regisztereibe, további feldolgozás céljából; 3) szöveg beolvasása optikai karakterolvasó és -felismerő rendszerrel.

real

valós – a programozási nyelvekben használt egyik alapvető változótípus.

real-time system

valós idejű rendszer – bármely rendszer, amelyben a feladatmegoldás ideje és a kimenet létrehozásának időpontja lényeges. Ez rendszerint akkor fontos szempont, ha a bemenet valamilyen fizikai mozgással kapcsolatos, és a kimenetnek is ugyanerre a mozgásra kell vonatkoznia.

reconfiguration

újrakonfigurálás – folyamat, amelynek során újradefiniálják, ill. néhány esetben újrakapcsolják, kötik a több egységből álló számítógép rendszereit.

record

rekord – 1) periférikus eszközökkel való kommunikáció során együtt kezelt adatok; 2) több, nem szükségképpen azonos típusú, névvel megjelölt összetevőkből (mezőkből) álló adatstruktúra.

recovery

helyreállítás – hiba bekövetkezése után a rendszer normális működése visszaállításának folyamata.

redundancy

redundancia – egy rendszernek a funkciók ellátásához szükséges minimális összetevőin felüli része, amellyel a kívánt megbízhatóságot és hibatűrőképességet érik el.

refresh

felfrissítés – 1) a dinamikus tárcellákban és a hasonló eszközökben használatos tárolókapacitások újratöltése; 2) katódsugárcsővön vagy televízió-képernyőn a kijelzés szabályos ismétlése azért, hogy a kép folyamatosnak tűnjön.

register

regiszter – információtároló eszközök csoportja egy nagysebességű információeléréssel rendelkező számítógépes rendszerben.

release

kibocsátás, forgalomba hozatal – egy rendszer piacra dobása, átkerülése a fejlesztési szakaszból a szélesebb körű felhasználásba.

reliability

megbízhatóság – számítástechnikai rendszer (vagy elemeinek) azon képessége, hogy egy meghatározott ideig hibamentesen működik. Mutatószáma az MTFB.

remote

távoli – kommunikációs összeköttetést használó folyamatot vagy rendszert leíró kifejezés.

rename

átnevez – állományok új névvel való ellátása.

replace

helyettesítés – egy adatállomány meghatározott elemének helyettesítése (cseréje) egy másik elemmel.

report generator

táblázat-generátor – nagygépeken egy adott programozási nyelvbe (RPG, COBOL) beépített automatizmus az adatfeldolgozási eredménytáblázatok előállítására. Személyi számítógépeken futó adatbáziskezelő rendszerek azonos funkciójú összetevői.

reset

törlés, visszaállítás – egy regiszter vagy a számláló, vagy a teljes számítógép alapállapotba állítása.

resident

rezidens, állandóan a tárban lévő – a központi tárban állandóan jelenlévő tartalom. Elmentéte a tranziens tartalom, amely kívánság szerint tölthető be.

resolution

felbontás – kimeneti egységen (képernyőn, nyomtatón) megjeleníthető grafikus információ (képelem, pixel) adott területre eső mennyisége. Ezt a függőlegesen és vízszintesen egy inchen elférő pontok számával (dpi, dot per inch) mérik.

resource

erőforrás, készlet – számítógépes rendszer összetevő részeinek, valamint az általuk nyújtott szolgáltatások bármelyike.

restart

újraindítás – egy ideiglenes leállítást követő újbóli indítás.

restore

visszaállítás – egy korábbi érték helyreállítása.

retailer (store) card (áruházi kártya) → card (kártya)

retry

ismétel – egy folyamat végrehajtásának ismételt megpróbálása.

ribbon

(festék)szalag – festékanyagot tartalmazó szalag, amelynek segítségével a nyomtató megjeleníti a kinyomtatandó jelet.

RISC (Restricted Instruction Set Computer)

szűkített utasításkészletű számítógép – az utasításdekódoló ciklus felgyorsítása érdekében nagyon egyszerű utasításkészletet tartalmazó, ennél fogva nagyon gyors működésű számítógép.

roll back

visszalépés – valamilyen okból megszakadt vagy megszakított folyamat újraindítása egy előre meghatározott ellenőrzési ponttól. E módszer alkalmazásával növelhető a programrendszerek üzemeltetési biztonsága.

ROM (Read Only Memory)

csak olvasható tár – nem felejtő félvezetős tár olyan adatok tárolására, amelyeket soha sem kell módosítani. Az információ beírása az eszköz gyártásakor történik egy speciálisan létrehozott minta vagy maszk segítségével. Bár a tárrekeszekből csak olvasás lehetséges, az egyes rekeszekhez tetszőleges sorrendben és megegyező idő alatt lehet hozzáférni.

root

gyökér – egy fastruktúra (könyvtárstruktúra) gyökere. Az egyetlen csomópont a fán, amelynek nincs szülőcsomópontja.

route

útvonal – az információáramlás útja két hely között. Csomagkapcsolt hálózatban azon csomópontok sorozata, amelyeket egy adott csomag érinteni fog vagy érintett.

row

sor – egy kétdimenziós tömb adott sora.

RS232C interface

RS232C interfész – széles körben elterjedt szabványos interfész, amely egy adatkommunikációs készülék és egy adatterminál között biztosítja az összeköttetést.

S

satellite computer

szatelit számítógép – számítógéphálózat kisteljesítményű munkaállomása, amely a központi géptől távol helyezkedik el. Képes a központi géphez adatokat küldeni, illetve onnan adatokat fogadni.

save

kimentés – adat- vagy programállomány rögzítése, eltárolása.

scanner

lapolvasó – egy képet vagy rajzot papírról beolvasó, a számítógépes feldolgozó rendszer számára érthető, digitális értékkel alakító rendszer. A kép letapogatása optikai úton történik.

scratch

törlés – jelentése ugyanaz, mint a „delete” szóé, de szűkebb körben használják (főként az állományok törlésére).

screen

képernyő – katódsugárcső felülete, amelyen információt lehet megjeleníteni. A „display”

kifejezés tágabb, vonatkozhat plazma, elektrolumineszcens és folyadékkristályos képernyőkre is.

scroll

sorgörgetés – képernyőn vagy kijelzőn megjelenített információ mozgatása függőleges vagy vízszintes irányban.

search

keresés – egy adatállomány meghatározott elemének kikeresése a megadott keresési szempont szerint.

sector

szektor – mágneslemez sávjainak felosztása részekre. A legkisebb, felülírással módosítható adatrész a szektor.

security

biztonsági védelem – hardver/szoftver eszközök alkalmazása annak érdekében, hogy meghatározott tevékenységet csak arra jogosult személy végezhesen egy számítástechnikai rendszerben.

segment

szegmens – 1) világosan azonosítható adat- vagy kódhalmaz, amely a felhasználó felügyelete alatt, a háttértároló és a központi tár között

kerül átvitelre; 2) egy program része. Rendszerint a tárlefoglalás kapcsán használják olyan összetételekben, mint a kód vagy adat.

select

kiválasztás – 1) egy műveletsorozat feltételtől függő engedélyezése; 2) adatállomány elemeinek meghatározott kiválasztási szempontok szerinti kigyűjtése.

semantics

szemantika – 1) a programozási nyelv definíciójának azon része, amely a nyelv szintaktikai szabályai szerint létrehozott struktúrák jelentését vagy hatását írja le; 2) szakértői rendszerekben a következtetéseket értelmező leírás.

separator

elválasztó – programutasításokat egymástól elválasztó jel.

serial interface

soros interfész – csatlakozási pont, amelyen keresztül az információ bitenként áramlik.

server

szerver – hálózat, rendszerint lokális hálózat csomópontja, amely vezérli és felügyeli a hálózat működését, ill. lehetővé teszi, hogy a

hálózathoz csatlakozó terminálokról valamely osztott erőforrást használni lehessen.

setup

beállítás – a hardver, szoftver eszközök üzembe helyezésekor a működéshez szükséges alapparaméterek beállítása (pl. dátum, idő, a rendelkezésre álló erőforrások, ezek típusa stb.).

shift

léptetés – betűváltó gomb a billentyűzeten.

sign

előjel – a pozitív és negatív számok megkülönböztetésére használt módszer. A számítógépben az egyes számok előjelének ábrázolása az ún. előjelbit segítségével történik.

simulation

modellezés – valamely létező vagy elképzelt rendszer viselkedésének, vagy e viselkedés valamely következményének az utánzása, modellezése.

slash

perjel, törtvonal – ferde vonal, a billentyűzet egyik eleme (/).

slot

nyílás – a számítógép bővítéséhez használt szabad hely.

software

szoftver – általános kifejezés valamely számítógépes rendszer meg nem fogható, nem fizikai összetevőire. Leggyakrabban a számítógépes rendszer által végrehajtott programokra vonatkoztatják, megkülönböztetve azok hardverétől.

sorting

rendezés – információk rendezési kulcsok szerint növekvő vagy csökkenő sorrendbe való állításának folyamata.

source code

forráskód – egy fordítóprogram vagy transzlator számára a forráskóddal ekvivalens tárgykódra való átalakítás bemenete.

space

szóköz – egy karaternyi üres hely, a billentyűzet egyik eleme.

spool

bemeneti/kimeneti munkaterület – adatátvitel egy periférikus eszközre (ami lehet egy kommunikációs csatorna is) valamely közbülső tá-

rolón keresztül, hogy az adatot megfelelő időpontban juttassák el a perifériára, vagy hogy az egymástól elkülönülten előállított adatrészeket nagyobb csomagokként lehessen a perifériára eljuttatni.

spreadsheet

táblázatkezelő – cellák soraiból és oszlopai-ból álló táblázat kezelését és képernyőn való megjelenítését végző program. A cellák numerikus információt, képleteket vagy szövegeket tartalmaznak.

sprite

szellemalak – a felhasználó/programozó által létrehozott kép, amelynek mozgása a képernyőn programmal vezérelhető.

stack

verem – lineáris lista, ahol az összes művelet a lista egyik, tetőnek nevezett végén történik.

stand-alone

önálló, egyedülálló – számítógéprendszer vagy alrendszer, amely működőképes anélkül, hogy bármiben más számítógéprendszerhez vagy alrendszerhez lenne kapcsolva.

static

statikus – változatlan vagy az időben változásra képtelen.

storage

tár, tárolóeszköz – a későbbi visszanyerés céljából adatok megőrzését lehetővé tevő eszköz vagy közeg.

store value card (tárolt értékű kártya) → card (kártya)

streamer

szalagos háttértároló – adatokat nagy mennyiségben tárolni képes mágnesszalagos egység.

string

karakterlánc, füzér – karakterek bármilyen egydimenziós tömbje.

structure

struktúra, szerkezet – 1) egy program szerkezete, struktúrája; 2) összetett, szabadon definiálható adattípus a magas szintű programozási nyelvekben.

structured programming

strukturált programozás – programfejlesztési módszer, amelyben az adott problémát ré-

szekre (funkciókra) bontják, ezáltal jelentősen növelve a programszerkezet áttekinthetőségét és a program helyességének valószínűségét.

subroutine

alprogram – utasítások olyan sorozata, amely adott program keretein belül önálló logikai és szerkezeti egységet alkot – rendszerint valamilyen részfeladatot végez –, s többször is végrehajtható a program különböző pontjain. Hívása esetén a vezérlés az alprogramra adódik át, majd annak végrehajtása után a hívást követő utasításra tér vissza.

supervisor

szupervizor, felügyelőprogram – 1) az a személy, aki előképzettsége folytán rendelkezik mindazzal az ismerettel, amellyel a lokális hálózat helyes működését lehetővé teszi, és ebből kifolyólag maximális jogosultsággal rendelkezik a hálózatban; 2) az operációs rendszer központi vezérlőprogramja, amely az egész operációs rendszert irányítja.

swapping

csere, memóriák közötti átvitel – a központi tárral való gazdálkodás módszere. Olyan időszakokban, amikor a központi tár bizonyos feldolgozáshoz rendelt részeit nem használják, annak tartalmát átírják egy háttértárolóba,

majd szükség esetén onnan visszaolvassák. Ezáltal magasabb prioritású programok megkaphatják a szükséges tárkapacitást.

syntax

szintaktika – egy nyelvben az elemek érvényes sorozatára, programozási nyelvben a karaktersorozatok képzésére érvényes szabályok összessége.

system software

rendszoftver – azon programok, funkciók összessége, amelyek a felhasználó számára az egész rendszer erőforrásait hozzáférhetővé teszik.

SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication)

SWIFT – nemzetközi banki, pénzügyi tranzakciók számítógépes távközlési kezelésére létrehozott társaság, illetve rendszer.

T

tab

tab – a tabulálás (vagyis adatok elrendezése) és a tabulációs karakter rövidítése. Az utóbbi olyan vezérlőkarakter, amely a nyomtatásnál vagy a megjelenítésnél vezérli az adatok elrendezését.

tablet

tábla – a digitizáló tábla elnevezése röviden.

tape

szalag – a számítástechnikában a mágnesszalagot jelenti, amelyet – nagy kapacitása miatt – (adat)állományok mentésére, tárolására használnak.

task

program – a folyamat, ill. a munka (job) egy másik elnevezése. Vannak olyan rendszerek, amelyek biztosítják több task párhuzamos végrehajtását, ezért multitasking rendszereknek nevezik őket.

terminal

terminál – az ember–gép határvonalon dolgozó, a távvezérelt perifériához tartozó berendezés, amely saját vezérlőegységgel rendelkezik s lehetővé teszi valamely – esetleg földrajzilag is távoli – számítógéprendszer felhasználását.

termination

befejezés – egy folyamat futásának a befejezése.

terminator

elválasztó – egy logikailag összetartozó adatsorozatot egy másik adatsorozattól elválasztó speciális, a felhasználói program által értelmezhető jel.

testing

tesztelés, ellenőrzés – tényleges futtatással annak vizsgálata, hogy egy rendszer vagy rendszerkomponens a kívánt módon viselkedik-e.

text editor

szövegszerkesztő – szöveg formájában tárolt adatok bevitelére és módosítására alkalmas program.

thermal printer

hőnyomtató – olyan nyomtató, amely a nyomtatási képet a nyomtatópapír meghatározott helyének melegítésével hozza létre.

timeout

időtűllépés – olyan esetekben fordul elő, amikor egy folyamat külső eseményre vár, vagy arra, hogy az előre beállított időintervallum leteljen, még mielőtt a külső esemény bekövetkezne.

time sharing

időosztás – a számítógép feldolgozási (CPU) idejének egy javasolt felosztási módja. Az időosztásos rendszerekben a számítógépnek a munkák közötti kapcsolása olyan gyors, hogy úgy tűnik, mintha az egyes munkák kizárólagosan birtokolnák a számítógépet.

token ring

vezérlőjeles gyűrű – gyűrűfelépítés, amelyben az egyes csomópontok az előttük álló csomópontoktól érkező, megkülönböztetett, rövid bitsorozatra, az ún. vezérlőjelre várnak. Ezek érkezése számukra azt jelenti, hogy a kitüntetett irányban továbbküldhetnek információt. A hálózat felépítése biztosítja, hogy a gyűrűben egyszerre csak egy vezérlőjel legyen. Amikor egy adásra váró csomópont veszi a vezérlőjelet, akkor elsőként az üzenetet, majd a vezérlőjelet adja tovább a gyűrűben a következő csomópontnak. A vezérlőjel ezután mindaddig kering a gyűrűben, amíg egy csomópont újra fel nem tartóztatja üzenetváró átvitelével.

track

sáv – a mágneses adathordozó része, amelyet el lehet érni az író/olvasó fejfel.

transaction

tranzakció – számítástechnikai értelmezésben a valóságban történő valamely eseményt, folyamatot, változást rögzítő adatok összessége. Adatbázisokkal kapcsolatban meghatározott adatkezelési művelet indítási igényének leírása.

trap

csapda – egy megszakítás (interrupt) által létrehozott rendszerállapot, amit a felhasználói program elcsíp (észlel) és megadja a feldolgozását biztosító programrész címét.

travelling card (utazási kártya) → card (kártya)

turnkey solution

kulcsrakész megoldás – számítástechnikai rendszer hardver és szoftver elemeinek teljes körű szállítása és üzembe helyezése a felhasználónál. Átadásakor a rendszer alkalmas a kívánt feladat üzemszerű elvégzésére.

type

típus (adatdokumentumé) – egy objektum szerkezetét, lehetséges (megengedett) értékeit és a velük végezhető műveleteket határozza meg.

U

UI (User Interface)

felhasználói interfész – az ember és a számítógép közötti kommunikáció módja, amelyet általában szoftver vezérelte kimeneti és bemeneti eszközökkel valósítanak meg.

underlined

aláhúzott – a szövegszerkesztőkben általában választható betűtípus, amelynek használatával aláhúzott szövegrész írható.

undo

visszatérés – az alkalmazói programban az utolsó tevékenység (parancsvégrehajtás) előtti állapot visszaállítása úgy, hogy a végrehajtott parancs (tevékenység) érvényét veszti.

Unibus

Unibusz – miniszámítógép-buszrendszer védjegye, amelyet a DEC tervezett és használt először a saját PDP 11-es számítógépeihez.

UNIX

UNIX – a Bell Laboratórium által a DEC PDP 11-es miniszámítógépekre 1971-ben tervezett

operációs rendszer védjegye. Az UNIX célja az volt, hogy olyan egyszerű egységesített környezetet hozzon létre, amelyben viszonylag kevés felhasználó jelentős mértékben együttműködve, egy időben dolgozhat. Az UNIX rendkívül népszerűvé vált, és sok tekintetben de facto szabványként alkalmazzák a miniszámítógépek operációs rendszerei körében, de megjelent már a nagy- és mikroszámítógépeknél is.

unlock

elengedés, felszabadítás – nem megszakítható művelet, amellyel egy folyamat jelzi, hogy egy adott erőforrásra nincs tovább szüksége.

updating

aktualizálás – valamely újra használható adathordozón rögzített információnak naprakész állapotba hozása. Alapvető jellegzetessége, hogy a fizikai bejegyzéseknek csak a tartalmát érinti, nem befolyásolja a fizikai szerkezetet megvalósító adatokat, ill. a logikai rekordok sorrendiségét.

Upper Case letters (UC)

nagybetűk – a számítógép billentyűzetének felső állású betűi.

user-friendly

felhasználóbarát – párbeszédés rendszereknek (mind szoftver, mind hardver) minőségi jellemzője. E rendszerek célja, hogy a felhasználó munkáját minél könnyebbé tegyék, bevonva őt a feladatmegoldás folyamatába, minél érthetőbben megfogalmazva azt, amit a számítógép elvár tőle.

utility

segédprogram – olyan program, amely része (lehet) minden számítógépes rendszernek és a legkülönbélebb feladatokat hajtja végre (pl. lemezteszt, lemezen lévő állományok rendezése, memóriában lévő programok azonosítása stb.).

V

V. 24

V. 24 – a CCITT által definiált szabványos elektronikus interfész adatterminál, berendezések és modemek összekapcsolására. A vezérlőjelek meghatározása mellett az időzítési és adatjelzési szabványokat is tartalmazza.

VAR (Value Added Reseller)

értékhozzáadó viszonteladó – olyan eladó, aki a gyártótól vett terméket saját szellemi termékének eredményével kiegészíti és azt úgy adja tovább a végfelhasználónak.

variable

változó – számítógépben tárolt értékre utaló jel vagy jelsorozat. A változó értéke a változó típusa által megengedett határok között változhat a program futása során.

vector

vektor – egydimenziós tömb, amely lehet egy mátrix sora vagy oszlopa.

verification

ellenőrzés – adat visszaolvasásakor végzett, az adatpontosság ellenőrzésére szolgáló eljárás.

virtual machine

virtuális gép – rendszerműködtetési koncepció, amely szerint egy virtuális gép erőforrásainak összessége áll rendelkezésünkre, de a felhasználó nem tudja és nem is kell tudnia, hogy a feladatok elvégzésére az operációs rendszer milyen valós erőforrásokat vett igénybe. A megközelítés sok létező operációs rendszer alapját képezi (IBM VM/CMS, DEC VAX/VM).

virtual memory

virtuális memória – látszólagos, leképzett memória. Tárkezelési koncepció, aminek az a lényege, hogy a drága és szűkös központi memóriát kiterjesztik a valamivel lassúbb, de olcsóbb háttértárolóba.

virus

vírus – olyan speciális önreprodukáló program, amely más programtermékekbe beépülve a legkülönbözőbb mellékhatásokat idézheti elő. Hatása az egyszerű, ártatlan csínytevéstől a legkomolyabb számítógépes büntényig terjedhet, ugyanis igen komoly károkat okozhat

az alkalmazói (adat)állományokban, ill. adatbázisokban. Elnevezése igen találó, mert terjedése éppoly ellenőrizhetetlen, mint a betegséget hordozó vírusoké.

VLSI (Very Large-Scale Integration)

nagyon nagy fokú integrálás – az integrált áramkörgyártás azon technológiai szintje, amellyel több mint 100 000 tranzisztort képesek egyetlen lapkára integrálni.

volume

kötet, táregység – cserélhető adattároló eszköz, pl. mágnesszalag, mágneslemez.

von Neumann machine

Neumann-féle gép – minden olyan számítógép, amelynél: a) a központi egység részei: vezérlőegység, aritmetikai és logikai egység, tár és B/K egységek; b) a program és az adat ugyanabban a tárban van, a tárolt program alapvető tényező; c) a vezérlő és az aritmetikai egység határozza meg a gép működését, a tárból kiolvasott utasítások alapján.

W

wait list

várakozási lista – folyamatok listája, amelyek valamely tevékenység végrehajtására vagy valamilyen erőforrásra várnak, mielőtt ismét folytatni tudnák futásukat.

WAN (Wide-Area Network)

nagy területre kiterjedő hálózat – kommunikációs hálózat, amely abban különbözik a lokális hálózattól – ebből egyébként egyet vagy többet is tartalmazhat –, hogy nagyobb távolságot áthidaló összeköttetéseket is magába foglal.

weighted code

súlykód – olyan vonalkód, amely a termék azonosító kódja mellett annak súlyadatát is tartalmazza.

winchester

winchester – a személyi számítógép merevlemezés tárának egy 1973-ban bevezetett, az IBM 340-esben használt lemezmeghajtó tervezési szemléletére utaló elnevezése.

window

ablak – képernyőkezelési technika, amelynek alapeleme egy képet vagy állományrészletet megjelenítő, téglalap alakú terület a megjelenítőn. Az ablakok speciális objektumok. Kezelésük az operációs rendszer vagy a felhasználói program feladata.

Windows

Windows – a Microsoft Corp. által kifejlesztett és nagyon elterjedt, az operációs rendszer elé megvalósított interfész. Ablakkezelési mechanizmusokat és a programfuttatás tetszetős megvalósítását kínálja a programozónak.

word

szó – gépi szó, a számítógép hardvere által egységként kezelt bitvektor. A bitek száma, amelyet a szó hosszának vagy méretének is neveznek, 16 vagy 32.

word processing

szövegfeldolgozás – szerkesztési/editálási, átalakítási, tárolási és nyomtatási lehetőségeket nyújtó rugalmas eszköz, amely lehetővé teszi, hogy a felhasználók egy számítógép segítségével készítsék el dokumentumaikat.

workstation

munkaállomás – adott típusú feladat végrehajtásához szükséges eszközökkel felszerelt hely. Napjainkban a munkaállomás lehet egy önálló, hálózatba kötött mikro- vagy miniszámítógép.

MAGYAR NYELVŰ BETŰRENDES SZÓVISSZAKERESŐ

ablak	window
abszolút kód	absolute code
adaptáció	adaptation
adat	data
adatállomány	data file
(adat)állomány-kiosztási táblázat	FAT (File Allocation Table)
adatbank	databank
adatbázis	database
adatbázis-kezelő rendszer	database management system (DBMS)
adatbusz	databus
adatkapcsolat	data link
adatkapcsolat-vezérlő protokoll	data link control protocol
adatszerkezet	data structure
adattípus	data type
akkumulátor	accumulator
aktualizálás	updating
alaplapp	mother board
alapértelmezés	default
alapsávú adatátvitel	baseband networking
aláhúzott	underlined
alfanumerikus karakter	alphanumeric character

ALGOL ALGOL (Algorithmic Language)
algoritmus algorithm
allokáló rutin allocation routine
alprogram subroutine
amerikai szabványos információcsere
kódrendszer ASCII (American Standard Code
for Information Interchange)
ANSI ANSI
apple Apple
argumentum argument
aritmetikai és logikai egység arithmetic and
logic unit (ALU)
aszinkron, nem egy időben működő
asynchronous
asszemler assembler
asszemly nyelv assembly language
attribútum attribute
azonosítás identification
azonosító kártya identification card

állomány file
állomány-helyreállítás file recovery
állományvédelem file protection
állomány vége EOF (End Of File)
általános üzenetszórás broadcasting
általános regiszter general register
áramkör circuit
áruházi kártya retailer (store) card
átalakítás conversion
átfedés overlay

átjáró gateway
átkötés jumper
átlagos hibamentes működési idő MTBF
(Mean Time Between Failures)
átlapozás overlap
átnevez rename
átvitel carry

B/K busz I/O bus
banki kártya bank credit card
BASIC BASIC (Beginners Allpurpose
Symbolic Instruction Code)
baud baud
bájt byte
beállítás setup
befejezés termination
bejegyzés entry
bejelentkezés, belépés login
belépés, bevitel enter
bemenet/kimenet, bevitel/kivitel (B/K)
input/output (I/O)
bemeneti/kimeneti munkaterület spool
berendezés-kiértékelés benchmark
beszúr, beszúrás insert
betöltés load
betűkészlet font
bevitel, bemenet input
billentyűzet, klaviatúra keyboard
bináris kód binary code
bináris rendszer binary system

bináris számjegy bit (binary digit)
BIOS BIOS (Basic Input/Output System)
bitszelet-architektúra bit-slice architecture
bittérképezés bit mapping
biztonsági védelem security
blokk block
blokkséma block diagram
botkormány joystick
böngészés browsing
bővítőkártya extension card
busz bus
byte byte

ciklus, hurok loop
ciklikus redundancia kód CRC (cyclic
redundancy check)
cilinder cylinder
cím address
címke label
CP/M CP/M

csak olvasható optikai lemez CD-ROM
csak olvasható tár ROM (Read Only Memory)
csapda trap
csatlakozási felület interface
csatorna channel
csere, memóriák közötti átvitel swapping
csomag packet
csomagkapcsolás packet switching
csomópont hub, node

dBase dBase
digitizálás digitization
dekódoló decoder
dinamikus memóriakiosztás dynamic
memory allocation
dokumentáció documentation
dólt italic

egér mouse
egész integer
egyidejű (párhuzamos) végrehajtás multitasking
egység device
elágazás branch
elektromosan törölhető csak olvasható tár
EEROM (Electrically Erasable Read Only
Memory)
elektronikus fizetési rendszer
EFTS (Electronic Funds Transfer System)
elektronikus iratkezelő electronic filing
elektronikus posta electronic mail
elengedés, felszabadítás unlock
elérési út path
eljárás procedure
ellenőrzés verification
ellenőrző összeg checksum
előfeldolgozó preprocessor
előjel sign
elválasztó (adatsorozatot) terminator
elválasztó (programutasítást) separator
engedélyez enable

entitás entity
erőforrás, készlet resource
escape karakter escape character
Ethernet Ethernet
értelmező interpreter
értékesítési pont POS (Point Of Sale)
értékhozzáadó viszonteladó VAR (Value
Added Reseller)
érvénytelenít cancel
EURONET

fakszimile (fax) facsimile
fej, fejrész head
fejléc header
felbontás resolution
feldolgozási lista queue
felépítés architecture
felfrissítés refresh
felfüggesztés („fellozás”) hang up
felfüggesztési pont breakpoint
felhasználóbarát user-friendly
felhasználói interfész UI (User Interface)
felhasználói (alkalmazói) program
application program
felülírás overwrite
(festék)szalag ribbon
fényceruza library
firmware firmware
folyadékkristályos megjelenítő LCD (Liquid
Cristal Display)

folymamat process
folymamatábra flowchart
folymamatirányítás process control
fordítóprogram compiler
fordított törtvonal back slash
formátum format
forráskód source code
függvény function

gazda számítógép host computer
gépi kód machine code
generátor, előállító generator
globális, teljes körű global
gráf graph

gyorsítótár cache memory (cache)
gyökér root

hajlékonylemez floppy disk
hajlékonylemez-meghajtó floppy disk drive
hardver hardware
hasításos eljárás hashing
hálózat network
hálózatfelépítés network architecture
hálózatok összekapcsolása internetworking
határoló (jel) delimiter
háttérfeldolgozás background processing
helyettesítés replace
helyi, lokális local
helyreállítás recovery

hertz hertz (Hz)
Hewlett-Packard Hewlett-Packard
hexadecimális hexadecimal
hiba error, bug
hiba, zavar failure
hibabecslés error estimation
hibaellenőrzés error control
hibamentesítés debugging
hibatűrő rendszer fault-tolerant system
híd bridge
hitelkártya credit card
hívás call
hordozható portable
hordozható számítógép laptop computer
hozzáférés, elérés access
hozzáférési idő, elérési idő access method
hozzárendelt dedicated
hozzárendelt erőforrás dedicated resource
hőnyomtató thermal printer
hüvelyk inch

IBM IBM (International Business Machines Co.)
ideiglenes javítás, foltozás patch
időosztás time sharing
időtúllépés timeout
igazítás justify
ikon icon
inaktív inactive
index index
információ information

integrált áramkör (IC) integrated circuit (IC)
integrált szolgáltatású digitális hálózat ISDN
(Integrated Services Digital Network)

interaktív interactive

írástitkosítás encryption

irodaautomatizálás office automation

ismeretalap knowledge base

ismétel retry

ISO/OSI referencia-modell ISO/OSI
reference model

iteráció iteration

jelszó password

jelző flag

kapacitás capacity

kapcsolat link

kapcsolt online

kapu port

karakter character

karakterlánc, füzér string

karakter/másodperc cps (character per
second)

karbantartás maintenance

katalógus, alkönyvtár directory

katódsugárcső CRT (cathode ray tube)

kattanás click

kártya card

kártyaolvasó card reader

keresés search

keret frame
kezdeti értékbeállítás initialization
képelem pixel
képernyő screen
képernyő, felügyelőprogram monitor
képfeldolgozás image processing
készletjel prompt
kétsoros elrendezésű tokozás DIP
(Dual-in-line package)
kiadványszerkesztés DTP (Desk Top
Publishing)
kibocsátás, forgalomba hozatal release
kijelentkezés, kilépés logout
kijelzés (megjelenítés), kijelző (megjelenítő)
display
kikapcsolt offline
kilép, abbahagy quit
kilépés exit
kimenet output
kimentés save
kisbetűk Lower Case letters (LC)
kiterjesztett binárisan kódolt decimális
számrendszer EBCDIC (Extended Binary
Coded Decimal Interchange Code)
kitisztít, kitöröl purge
kiválasztás select
kivitelezés implementation
kocsivissza carriage return (CR)
kommunikáció communication
kommunikációs pont com

komplex utasításkészletű számítógép CISC
(Complex Instruction Set Computer)

kommunikációs pont com

konfiguráció, elemcsoport configuration

konkurens DOS concurrent DOS

konzol, kezelőpult console

kód code

kódolás coding

könyvelési programcsomag ACCOUNTING
PROGRAM PACKAGE

könyvtár library

köteget feldolgozás batch processing

kötet, táregység volume

központi tár main memory

központi feldolgozóegység CPU (Central
Processing Unit)

közvetlen tárhozzáférés DMA (Direct
Memory Access)

kulcsrakész megoldás turnkey solution

kulcsszó keyword

kurzor cursor

külső eszköz external device

lap board

lapdobás form feed (FF)

lapka chip

lapkatok chip sochet

lapolvasó scanner

lapozás paging

leállítás HALT

lebegőpontos számábrázolás floating-point representation
LED megjelenítő LED display
leíró (adat) descriptor
lekérdezés inquiry, polling
lekérdezőnyelv query language
lemez disk
lemezes operációs rendszer DOS (Disk Operating System)
lemezformátum disk format
lemezmeghajtó disk drive
levélminőséghez közeli NLQ (Near Letter Quality)
lezárás, kizárás lock
léptetés shift
létrehoz create
lézernyomtató laser printer
lista list
logikai érték logical value
logikai összeadás disjunction
lokális hálózat LAN (Local Area Network)

makró macro
makróasszemler macro-assembler
maszkolás masking
mágnescsíkos kártya magnetic strip card
mágneses adathordozó magnetic media
másol, másolat COPY
mátrix matrix
mátrixnyomtató matrix printer

megbízhatóság reliability
megfordít invert
meghajtó driver
megjegyzés (program működéséhez)
comment
megjegyzés (szoftver megértéséhez)
annotation
megszakítás (utasításoké) interrupt
megszakítás (egy folyamaté) abort
megszakításkezelő interrupt handler
memória memory
memória (chip) kártya memory card
menü menu
merevlemez hard disk
mesterséges intelligencia artificial intelligence
mező field
mikroprocesszor microprocessor
mikroszámítógép microcomputer
millió utasítás másodpercenként MIPS
(Million Instructions Per Second)
minőségellenőrzés quality control
modellezés simulation
modem modem (modulator and demodulator)
módosítás modification
MOS MOS (Metal Oxid Semi-conductor)
MS-DOS MS-DOS
multimédia multimedia
multiplexer multiplexer
multiprocesszor multiprocessor
munka job

munkaállomás workstation
mutató pointer
művelet operation

nagybetűk cap (capital letters)
nagy bonyolultságú integrálás LSI
(Large-Scale Integration)
nagy területre kiterjedő hálózat WAN
(Wide-Area Network)
nagyon nagy fokú integrálás VLSI (Very
Large-Scale Integration)
nagyszámítógép mainframe
**Nemzetközi Táviró és Távbeszélő Tanácsadó
Bizottság** CCITT (Comité Consultatif
International de Télégraphe)
NetWare NetWare
Neumann-féle gép von Neumann machine
numerikus kód numerical code
numerikus vezérlés numerical control

nyílás slot
nyilvános adathálózat public data network
nyílt rendszerű kapcsolat open system
interconnection
nyomtató printer
nyugtázás acknowledgement

oktális octal
olvasás read
operációs rendszer operating system

operátor operator
optikai karakterfelismerés OCR (Optical Character Recognition)
optikai lemez optical disc
optikai tárolás optical storage
optimalizálás optimization
opto-elektronika opto-electronic
orgver orgware
oszlop column
osztott adatbázis distributed database
óra clock

önálló, egyedülálló stand-alone
önbetöltő bootstrap
összeférhetőség compatibility
összeválogatás merge

papírmásolat hard copy
paraméter parameter
parancs command
parancsfeldolgozó command processor
paritás parity
párhuzamos feldolgozás parallel processing
PCMCIA PCMCIA (Personal Computer Memory Card International Association)
perifériális, periféria peripheral
perjel, törtvonal slash
pont dot
pont per inch dpi (dot per inch)
postaláda mailbox

prioritás priority
program program
program task
programcsomag package
programgenerátor program generator
programozható csak olvasható tár PROM
(Programable Read-Only Memory)
protokoll protocol
puffer, átmeneti tároló buffer

rajzgép plotter
redundancia redundancy
regiszter register
rekord record
rendezés sorting
rendszermag kernel
rendszer szoftver system software
rezidens, állandóan a tárban lévő resident
RS232C interfész RS232C interface
rugalmasság flexibility

sáv track
sávszélesség, az átviteli csatorna sávszélessége
bandwidth
sértetlenség integrity
segédprogram utility
segélyállomány help file
sor row
soremelés line feed (LF)
sorgörgetés scroll

sorköz linespace
sornyomtató line printer
soros interfész serial interface
sorrendszabály precedence
statikus static
struktúra, szerkezet structure
strukturált programozás structured programming
súlykód weighted code
sűrített condensed
sűrűség density
SWIFT SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication)

szakértői rendszer expert system
szalag tape
szalagos háttértároló streamer
szatelit számítógép satellite computer
számítógép computer
„számítógépes betörő” hacker
számítógépes grafika computer graphics
számítógépgeneráció computer generation
számítógéppel segített tanulás CAL
(Computer Assisted Learning)
számítógéppel támogatott gyártás CAM
(Computer Aided Manufacturing)
számítógéppel támogatott tervezés CAD
(Computer Aided Design)
számítástudomány computer science
számjegy alapú digital

számológép calculator
szegmens segment
szektor sector
szellemalak sprite
szemantika semantics
személyi azonosító kód PIN (Personal Identity Code)
személyi számítógép PC (Personal Computer)
szemét, hulladék garbage
szerkesztő EDI, EDT (EDITOR)
szerver server
szerzői jog, másolási jog copyright
színes monitor colour (color) display (monitor)
szintaktika syntax
szintaxis elemzés parsing
szoftver software
szó word
szóköz space
szövegfeldolgozás word processing
szövegszerkesztő text editor
szupervizor, felügyelőprogram supervisor
szűkített utasításkészletű számítógép RISC (Restricted Instruction Set Computer)

tab tab
tartalék (biztonsági tartalék) back-up
tartós numerikus kód Num Lock (NL)
tábla tablet
táblázatkezelő spreadsheet

táblázat-generátor report generator
tár, tárolóeszköz storage
(tár)felosztás partition
tárgykód object code
tárgyorientált nyelv object-oriented language
tárkiírás dump
tárolt értékű kártya store value card
társasági kártya company card
társprocesszor coprocessor
távoli remote
terhelési (betéti) kártya debit card
terminál terminal
tesztelés, ellenőrzés testing
tényleges cím effective address
tilt disable
tintasugaras nyomtató ink jet printer
típus (egy adatközponté) type
tok cartridge
többfelhasználós rendszer multiuser system
tömb array
tömegtároló mass storage
tömörítés pack
törlés scratch, delete
törlés, visszaállítás reset
törlőegység eraser
törölhető, újraprogramozható, csak olvasható tár EPROM (Erasable Programable Read-Only Memory)
tranzakció transaction
túlcsordulás overflow

ugrás jump
újraindítás restart
újrakonfigurálás reconfiguration
Unibusz Unibus
UNIX UNIX
utasítás instruction
utánzás emulation
utazási kártya travelling card
útmutató guide
útvonal route

üres karakter blank character
üzembe helyezés installation
üzenet message

valós real
valós idejű rendszer real-time system
választható optional
változó variable
várakozási lista wait list
vastag bold
vegyes kártya hibrid card
vektor vector
verem stack
vezetői információs rendszer management
information system (MIS)
vezérlőjeles gyűrű token ring
vezérlőrendszer controller
védelem protection
végfelhasználó end user

végrehajtás execute
végrehajtási idő execution time
véletlen elérésű tár RAM (Random Access Memory)
véletlenszám random number
villogás, villogtatás blinking
virtuális gép virtual machine
virtuális memória virtual memory
visszaállítás restore
visszalépés (karakter törlésére szolgáló speciális billentyű) backspace
visszalépés (megszakadt folyamat újraindítása) roll back
visszatérés undo
vírus virus
vonalkód bar code
V. 24 V. 24

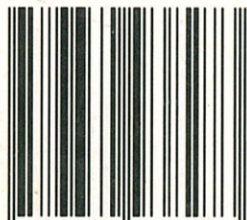
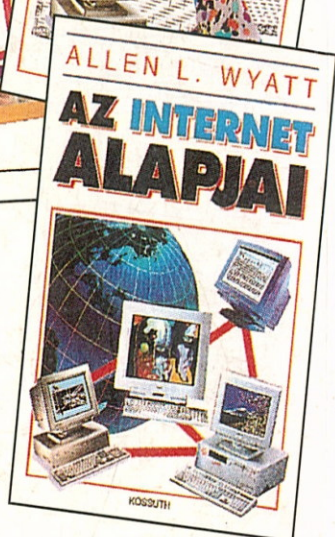
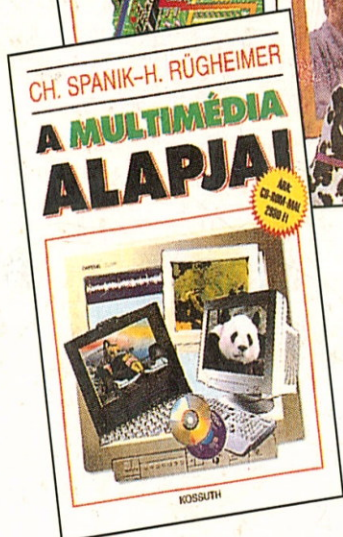
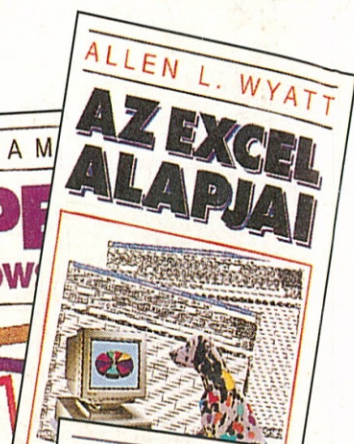
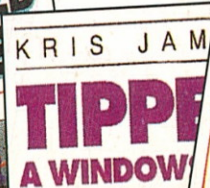
winchester winchester
Windows Windows

zaj noise

FELELŐS KIADÓ KOCSIS ANDRÁS SÁNDOR
A KOSSUTH KIADÓ RT. ELNÖK-VEZÉRIGAZGATÓJA
A KÖTETET TÓTH EMESE SZERKESZTETTE
MŰSZAKI VEZETŐ KUN GÁBOR
A FEDÉLTERV ÉS TIPOGRÁFIA PÁNYI BÉLA MUNKÁJA
MŰSZAKI SZERKESZTŐ PÁNYI BÉLA
TERJEDELME 4,5 (A/5) ÍV
NYOMTA ÉS KÖTÖTTE A SZINKRON PRESS KFT.
FELELŐS VEZETŐ GERA IMRE

KOSSUTH

KIADÓNK SZÁMÍTÁSTECHNIKAI KÖNYVEIBŐL:

9 789630 938273

SZÁMÍTÁSTECHNIKAI KISSZÓTÁR